

Utriainen Satu & Vääräniemi Suvi

ISIEN VANHEMMUUS

Vanhemmuus isien kokemana yhden vanhemman perheessä roolikartan avulla tarkasteltuna

ISIEN VANHEMMUUS

Vanhemmuus isien kokemana yhden vanhemman perheessä roolikartan avulla tarkasteltuna

Utriainen Satu & Vääräniemi Suvi
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Satu Utriainen, Suvi Vääräniemi

Opinnäytetyön nimi: Isien vanhemmuus: Vanhemmuus isien kokemana yhden vanhemman perheessä roolikartan avulla tarkasteltuna

Työn ohjaaja: Seija Kokko ja Päivi Onkalo

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 59 + 3

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuvailla, miten yhden vanhemman perheiden isät kokevat oman vanhemmuutensa. Kuvailevan tutkimuksen avulla saimme tietoa isien kokemasta vanhemmuudesta yhden vanhemman perheissä, sekä heidän vanhemmuudessaan toteutuvista rooleista. Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:n kanssa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli kerätä sellaista tietoa Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:lle, josta olisi hyötyä sen toiminnan kehittämisessä siten, että se pystyisi tukemaan isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla. Oma oppimistavoitteenamme opinnäytetyössä oli oppia luomaan luotettava ja turvallinen ympäristö asiakkaalle haastattelutilanteessa.

Opinnäytetyömme tietoperusta koostuu vanhemmuudesta ja vanhemmuuden rooleista. Roolit on määritelty vanhemmuuden roolikartan avulla. Tietoperusta koostuu ammattikirjallisuudesta, sekä internetlähteistä. Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, johon keräsimme tutkimusaineiston haastattelemalla teemahaastatteluilla yhden vanhemman perheiden isiä. Haastateltavat löysimme yhteistyössä yhteistyökumppanimme kanssa. Litteroimme haastattelut ja analysoimme ne teemoittelun avulla.

Tutkimuksemme tuloksista kävi ilmi, että isien vanhemmuuden kokemukseen liittyi viisi erilaista teemaa; opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen, vanhempi tunteiden esille tuojana, pelisääntöjen rakentajana, rakkauden osoittajana ja saajana sekä vastuun kantajana. Isien kokemaan vanhemmuudesta löytyi kaikki vanhemmuuden roolikartan viisi teemaa, joskin niissä oli jokaisen isän kohdalla yksilöllisiä painotuksia siinä, miten paljon kyseinen rooli näkyi hänen vanhemmuudessaan.

Tutkimuksemme keskeisimpänä johtopäätöksenä on vanhemmuuden roolien jatkuvuus ja niiden kehittyminen. Vanhemmuus on vaatinut enemmän tai vähemmän harjoitusta riippuen isästä. Isät kokevat lasten murrosiän haasteellisena aikana, jolloin vanhemmuutta tulee taas kehittää. Isät kokevat, että vanhempana toimiminen parhaalla mahdollisella tavalla on mahdollista, kun on ollut lapsen elämässä läsnä jo tämän syntymästä asti. Läsnäolo onkin isien kokemusten mukaan tärkeää kaikissa arjen tilanteissa. Isät kokivat, että ovat saaneet tukea vanhemmuuteensa sekä läheisiltä että ammattilaisilta, kun ovat uskaltaneet sitä pyytää ja ottaa sitä vastaan. Jatkotutkimuksena voisi hyödyntää isyyden näkökulmaa vanhemmuuden näkökulman sijasta yhden vanhemman perheessä.

Asiasanat: yhden vanhemman perheet, vanhemmuus, roolit

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Authors: Satu Utriainen and Suvi Vääräniemi

Title of thesis: Parenthood experienced by fathers: Parenthood experienced by fathers in a single-parent family observed by the role map of parenthood

Supervisors: Seija Kokko and Päivi Onkalo

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 59 + 3

The purpose of our thesis is to describe how the fathers experience their parenthood in a single-parent family. By descriptive research, we received information how fathers experience their parenthood in a single-parent family, as well as the roles they experience in their parenthood. We did our thesis in a collaboration with Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry.

The aim of our thesis was to collect information that Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry could use to help and support fathers in a single-parent family in the best possible way. Also, they can use the information to develop their working methods. Our own aim was to learn to create a reliable, trustworthy and secure environment in the interview situations.

The knowledge base of our thesis consists of parenthood and the roles in parenthood. The roles are defined in a role map of parenthood. In the knowledge base we have used professional literature and internet sources. Our thesis is a qualitative research and its material was collected as a theme interview. The participants of the interviews were fathers of a single-parent families. We discovered the participants via cooperation partner. We transcribed the interviews and analysed the material by using themes.

The results of our research show that fathers experience five different themes in their parenthood; learnt parenthood and development of parenthood, pointing out the feelings, creating the rules, showing love and receiving it and carrying the responsibility. In the fathers experiences we learnt that they all have the roles described in a role map. Every father emphasizes the roles in an individual way and the roles are showing up differently in their parenthood.

The most important conclusions of our research are that the different roles in father's parenthood are ongoing and that the roles develop. Anyhow, the parenthood has taken practice for some fathers. Fathers experiences tell that puberty of the children is challenging and they must adapt to that. To act in the best possible way as a parent is only possible when the fathers have been in their children's life from the time the children were born. Presence is important in every ordinary day. The experiences of the fathers show that receiving support from the inner circle and from the professionals to their parenthood is important if they are not afraid to receive or ask for it. As a following research the view point can be different, from parenthood to the fatherhood in a single-parent family.

Keywords: single-parent family, parenthood, roles

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
3	VANHEMMUUS JA VANHEMMUUDEN ROOLIT	9
3.1	Elämän opettaja	13
3.2	Ihmissuhdeosaaja	15
3.3	Rajojen asettaja.....	18
3.4	Rakkauden antaja	20
3.5	Huoltaja	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
4.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.....	25
4.2	Tutkimukseen osallistujat	26
4.3	Aineiston hankinta	26
4.4	Aineiston analysointi.....	28
4.5	Tutkimuksen luotettavuus.....	29
4.6	Tutkimuksen eettisyys	30
5	TULOKSET	33
5.1	Opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen	33
5.2	Vanhempi tunteiden esille tuojana.....	35
5.3	Vanhempi pelisääntöjen rakentajana	37
5.4	Vanhempi rakkauden osoittajana ja saajana	40
5.5	Vanhempi vastuun kantajana	42
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	45
7	POHDINTA	51
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Suomessa oli vuoden 2016 loppuun mennessä 1 476 000 perhettä, joista lapsiperheitä oli 570 000 ja näistä perheistä isä-lapsi- perheitä oli vain kolme prosenttia. Yhden vanhemman perheistä äiti ja lapsi -perheet muodostivat 19 prosenttia lapsiperheistä, joten lähivanhempana oleva isä on tilastollisesti paljon vähemmän, mitä yksin lapsen kanssa olevia äitejä. Isä ja lapsi- perheiden määrä on kuitenkin kasvanut hieman vuodesta 1990. Vuonna 1990 niitä oli 24 161 kappaletta, kun taas vuonna 2016 niitä oli tilastoitu 31 951 kappaletta. Äiti ja lapsi- perheitä oli vuonna 2016 tilastoitu 151 459 kappaletta. (Tilastokeskus 2017, viitattu 28.10.2017.)

Opinnäytetyömme aiheena onkin isien vanhemmuus. Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvailla, kuinka isät kokevat oman vanhemmuutensa isä-lapsi- perheissä. Yhden vanhemman perheitä on tutkittu paljon, mutta tutkimukset keskittyvät erityisesti äitien kokemuksiin äiti-lapsi- perheissä. Jos puhutaan yhden vanhemman perheestä, sillä yleensä tarkoitetaan sitä, että vanhempana perheessä on äiti, ei isä. Isien kokemuksia yhden vanhemman perheessä on tutkittu vähän, vaikkakin isät kokevat yksivanhempaisuuden hyvin eri tavalla kuin äidit, jonka takia koemme, että tutkimuksemme on tarpeellinen. (Eerola & Mykkänen 2014, 127.)

Tutumpi termi yhden vanhemman perheestä lienee yksinhuoltajuus. Emme kuitenkaan käytä opinnäytetyössämme yksinhuoltajuus termiä, sillä se on harhaanjohtava eikä kerro tarkemmin lapsen huoltomuodosta. Yksinhuoltajana nimittäin näyttäytyy tilastoissa kaikki sellaiset perheet, joissa lapsi asuu toisen vanhemman luona ja lapsella on elämässään myös toinen vanhempi, jonka kanssa hän on tekemissä enemmän tai vähemmän tilanteesta riippuen. (Forssén, Haataja & Hakovirta 2009, 11-12.)

Tutkimuksemme yhteistyökumppaniksi löysimme Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n (YVPL) jäsenyhdistyksen OSYVP:n, eli Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry: n. YVPL on lastensuojelujärjestö. Sen tavoitteena on parantaa yhden vanhemman perheiden sosiaalista, taloudellista ja oikeudellista asemaa ja se on edistänyt muun muassa lapsen elatusapujärjestelmän ja huolto- ja tapaamiskäyttöjen viranomaiskäsitteilyn kehittymistä. Liitto on tuonut esille myös yhden vanhemman perheiden pienituloisuutta ja sen aiheuttamia haittoja. (Yhden Vanhemman Perheet ry 2017, viitattu 21.11.2017.) Erityisen tärkeää liitolle on lapsen molempien vanhempien vanhemmuuden toteutuminen, vaikka parisuhde olisikin päättynyt. YVPL:n päätehtävänä on edunvalvonta

ja vaikuttamistyö, mutta tavoitteena on myös estää yhden vanhemman perheiden syrjäytyminen. YVPL seuraa yhden vanhemman perheitä koskevaa lainsäädäntöä, viranomaiskäytäntöjä, sosiaaliturvan kehitystä ja tarjoaa vaikuttamiskanavan yhden vanhemman perheille. Liitto on puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö ja sen toiminnalle luo puitteet YK:n lapsen oikeuksien sopimus. (Väestöliitto 2017, viitattu 21.11.2017.)

Oulun seudulla toimiva Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry (OSYVP) on valtakunnallisen Yhden Vanhemman Perheiden liitto ry:n jäsenyhdistys. Yhdistys sisältää alueellisesti Hailuodon, Kempeleen, Lumijoen, Limingan, Tyrnävän, Muhoksen, Kiimingin ja Yli-lin Oulun lisäksi. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia kaikkien yhden vanhemman perheiden tukena Oulussa ja Oulun seudulla ja lisäksi se tarjoaa vertaistukea eli mahdollisuuden puhua yhden vanhemman perheiden tilanteesta saman kokeneiden kanssa. (Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry 2017, viitattu 21.11.2017.) Tutkimuksen tavoitteena on saada kerättyä tietoa, josta olisi hyötyä OSYVP:lle sen toiminnan kehittämisessä siten, että se pystyisi tukemaan yhden vanhemman perheiden isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Sosiaalialan tutkinto-ohjelman yhteisiin osaamisalueisiin kuuluu ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen luominen (Huttunen 2017, viitattu 26.1.2018). Pääsemme harjoittelemaan tätä opinnäytetyössämme niin yhteistyökumppanimme sekä haastateltavien isien kanssa. Oppimistavoitteenamme on oppia luomaan luotettava ja turvallinen ympäristö asiakkaille. Voimme arvioida onnistumistamme tässä sen perusteella, miten isät lähtevät kertomaan omista kokemuksistaan. Vaikuttavatko isät ahdistuneilta tilanteesta ja onko heillä vaikea vastata kysymyksiin vai vaikuttavatko he rentoutuneilta ja kertoivat kokemuksiaan avoimesti? Mitkä ympäristötekijät vaikuttivat siihen? Yhteistyökumppanin kanssa tehtävää ammatillista yhteistyötä voimme arvioida kysymällä palautetta vuorovaikutustaidoistamme tämän opinnäytetyön osalta yhteistyökumppaniltamme.

Teoriaosuudessa käsittelemme vanhemmuutta ja etenkin rooleja vanhemmuudessa. Vanhemmuuden roolikartta on ollut apuna vanhemmuuden roolien määrittelyssä. Tutkimukseen haastattelimme viittä isää teemahaastattelulla. Haastattelemamme isät löysimme yhteistyökumppanimme Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:n kautta. Litteroimme haastattelut ja teimme niistä teemoittelun.

2 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvailla, miten yhden vanhemman perheiden isät kokevat oman vanhemmuutensa. Syynä tähän on se, että vaikka yhden vanhemman perheitä on tutkittu paljon, ovat tutkimukset keskittyneet äitien kokemuksiin yhden vanhemman perheessä. Hoivaaminen ja vanhemmuudesta puhuminen on nähty kulttuurisesti naisia koskevana asiana. Eerola ja Mykkänen (2014, 7-8) kärjistävätkin, että miehet eivät ole kertoneet kokemuksiaan isyydestä edes toisille isille.

Theseuksen opinnäytetöissä isien kokemukset yhden vanhemman perheessä on heikosti edustettuna. Tarkemmin juuri isä-lapsi- perheitä ja vanhemmuutta käsittelee vain yksi Theseuksen töistä. Se on Vaasan ammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyö, jossa on tutkittu isien kokemuksia yksinhuoltajuudesta. Opinnäytetyön tehtävänä on ollut selvittää, miten isät kokevat yksinhuoltajuuden ja miten he kuvailivat kokemuksiaan. Työn tavoitteena on ollut murtaa yksinhuoltajaisyyteen liittyviä ennakkoluuloja ja tehdä näkyväksi isien omia kokemuksia yksinhuoltajuudesta ja samalla antaa heille mahdollisuus puheenvuoroon. (Koivusalo & Ylönen 2016, 2, viitattu 28.9.2017.) Omassa opinnäytetyössämme pyrimme lähestymään yhden vanhemman perheitä nimenomaan vanhemmuuden näkökulmasta. Tarkoituksenamme on saada suuntaa antava kuva isien omista kokemuksista ja näkemyksistä siitä, miten he kokevat oman vanhemmuutensa yhden vanhemman perheessä. Tutkimuksen avulla isä-lapsi- perheille suunnattuja palveluita sekä tukea voidaan arvioida heidän näkökulmastaan, sillä tutkimuksen tulokset ovat täysin riippuvaisia isien omista kokemuksista.

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä sellaista tietoa Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:lle, josta olisi hyötyä sen toiminnan kehittämisessä siten, että se pystyisi tukemaan isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla. Oppimistavoitteenamme on oppia luomaan luotettava ja turvallinen ympäristö asiakkaille haastattelutilanteessa.

Tavoitteiden ja tarkoituksen pohjalta asetimme opinnäytetyöllemme tutkimuskysymyksen;

1. Miten isät itse kokevat oman vanhemmuutensa yhden vanhemman perheessä?

3 VANHEMMUUS JA VANHEMMUUDEN ROOLIT

Vanhemmaksi tulemisen myötä ihmisen elämä muuttuu merkittäväällä tavalla. Vanhemmuus on etuoikeus, sillä vanhemmuudesta, lapsista ja omasta perheestä on lupa olla ylpeä, nauttia ja iloita. Vanhemmuuteen liittyy myös negatiivisia tunteita. On lupa olla toisinaan ärtynyt, väsynyt ja heikko ja hakea itselleen tukea. Monesti lasten vanhemmat miettivät, ovatko riittävän hyviä vanhempia. Hyvä vanhempi voi olla hyvin monin eri tavoin, sillä vanhemmuuteen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten vanhempien oma menneisyys ja tämän hetkinen elämäntilanne. Ihmisen kasvaessa vanhemmaksi hän oppii ymmärtämään paremmin oman lapsuutensa merkityksen itselleen ja joskus kielteisten kokemusten ketjun sukupolvesta toiseen voi katkaista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017a, viitattu 8.1.2018.)

Vanhemmuus ei kuitenkaan toteudu itsestään. Kukaan ei ole syntyjään kykenevä vanhemmuuteen vaan siihen on kasvettava. Vanhemmuus on haasteellinen tehtävä, joka vaatii onnistuakseen paneutumista, vanhemmuuden tehtävän arvostamista ja tukea kumppanilta ja lähipiiriltä. Vanhemmuuden vastuullisuuteen kuuluvat halu sitoutua lapsen tukemiseen lapsen syntymästä aikuisuuteen jokaisessa kehityksen vaiheessa. Vanhemmuus sisältää runsaan määrän haasteita, joihin ei kukaan pysty täysin valmistautumaan. Lapsen syntymä on kriisi niin myönteisessä kuin kielteisessäkin mielessä, sillä se muuttaa elämää, asettaa jaksamisen koetukselle ja laittaa vanhemmat uusiin rooleihin. Yksi suurimmista haasteista vanhemmuudessa on se, miten eläytyä lapsen kehityksen eri vaiheissa juuri tähän lapseen. (Kaimola 2005, 14-16.) Haasteellisuutensa lisäksi vanhemmuus on elämänikäinen tehtävä, jonka aikana vanhemman huolet, tehtävät ja ilonaiheet muuttuvat lasten kasvun mukana (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017b, viitattu 8.1.2018).

Elina Hermanson (2006, 34) kirjoittaakin vanhemmuuden muuttumisesta lapsen kasvaessa. Vanhemmalta vaaditaan eri asioita lapsen kasvun myötä. Pienen vauvan kohdalla vanhemmuus on hyvin konkreettista ja vauva tarvitsee vanhempaansa kaikessa. Kasvaessaan lapsi alkaa tekemään omia havaintojaan ja pikku hiljaa itsenäistymään vanhemmasta. Lapsi ja nuori solmii omia ihmissuhteita ja toteuttaa omia haaveitaan. Lapsen maailma alkaa näyttämään erilaiselta kuin se maailma, jonka vanhemmat ovat hänelle kuvailleet. Vanhemman tulee ymmärtää antaa lapselle tilaa tehdä omia valintoja ja jopa omia virheitä. Vanhempi ei voi elää lapsen elämää tämän puolesta. Nuorella sattuu ylilyöntejä, mutta niistä provosoitumista tulee välttää.

Haasteellisuutensa vuoksi vanhemmuus vaatii toisinaan paljon voimavaroja. Vanhemmuuden tärkeä voimavara on parisuhde, sillä lapsen saaminen on äidin ja isän yhteinen matka. Vanhempien keskinäinen suhde heijastuu vanhemmuuteen sekä myös lasten elämään, vaikka vanhemmuus ja parisuhde ovatkin toisistaan erillisiä asioita. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 50.) Sinkkonen (1998, 78-79) on sitä mieltä, että liittoa vahvistaa tunne yhteisyydestä. Puolison tulee luopua minäkeskeisyydestä ja asettaa liiton tavoitteet tärkeimmiksi, kuitenkin uhrautumatta toisen hyväksi. Yhdessä toisen kanssa vaikeudet on vahvempaa kohdata kuin yksin. Broberg ja Tähtinen (2009, 157) kirjoittavatkin, että yhdellä vanhemmalla on yleensä vähemmän resursseja vanhemmuuden tehtävien ja velvollisuuksien hoitamiseen. Uusien seurustelusuhteiden luominen on myös osaltaan haaste, sillä ne tuovat perhe-elämään mukanaan tiettyä epävakautta.

Yhden vanhemman perheessä vanhemmuuden voimavaroja kuluttaa myös mahdolliset vaikeat välit entiseen puolisoon, eli lapsen etävanhempaan. Lisäksi yhden vanhemman perheissä vanhemmat saattavat kokea olevansa yksinäisiä, kun vanhemmuuden vastuita ei voi jakaa toisen vanhemman kanssa. (Broberg & Tähtinen 2009, 157-158.) Lisäksi työelämässä tapahtuneet muutokset heijastuvat vanhemmuuteen. Tänä päivänä työelämä on niin vaativaa, että aikuiset ovat uupuneita illalla kotiin tullessaan, mikä voi viedä voimavaroja vanhemmuuden rooleissa pysymisessä. Vanhemmalta kuitenkin vaaditaan jaksavuutta ja sinnikkyyttä. Myös toisten aikuisten tuen puute voi aiheuttaa haasteita. (Helminen 2002, 65, 66.)

Vanhemmuuteen liittyy myös niin sanottu riittävän hyvä vanhemmuus. Juvakan (2005, 21-23) mukaan riittävän hyvä vanhempi on muun muassa sellainen, joka kestää kritiikin ja arvostelun. Hän saa kokea olevansa varsin riittämätön jopa päivittäin. Hyvä vanhempi hyväksyy lapsensa itsenäistymisen. Hyvä vanhempi on ennen kaikkea aikuinen, ei lapsen kaveri. Hän antaa lapsen olla lapsi ja nuoren nuori ja hän tekee perhettä koskevat päätökset ja on niistä vastuussa. Riittävän hyvä vanhempi huolehtii, hoitaa, opettaa ja antaa rakkautta, on esikuva, josta lapsen on hyvä ottaa mallia. Hän luottaa lapseen ja on luottamuksen arvoinen. Hän keskustelee lapsensa kanssa ja kuuntelee tätä. Riittävän hyvä vanhempi ei kuitenkaan ole täydellinen. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassa, sillä jokaisella tulee vastaan tilanteita, joissa tuntuu, etteivät omat taidot ja voimat todellakaan riitä.

Marttunen (2005, 5, viitattu 26.1.2018) puolestaan kirjoittaa, että riittävän hyvää vanhemmuutta lapsen ja nuoren kehityksen eri vaiheissa kuvaavia vanhemman ominaisuuksia ovat vanhemman oma psyykinen tasapaino ja kyky pitkäaikaisten ihmissuhteiden solmimiseen ja säilyttämiseen.

Riittävän hyvän vanhempi kykenee erottamaan omat tarpeensa ja toiveensa lapsensa tarpeista ja toiveista ja osaa asettua lapsensa asemaan tätä ymmärtääkseen. Kasvatustilanteissa vanhemman tulisi olla johdonmukainen ja selkeä ja ylläpitää turvallisia rajoja, jotka kestävät toistuvia kokeiluja etenkin nuoruuskehityksen aikana. Liika sallivuus voi johtaa nuoren epävarmuuteen ja epätietoisuuteen, kun taas liian tiukat rajat voivat viedä tilaa kasvulta ja nuoruuden kehitykseltä. Myös lapsen niin myönteisten kuin kielteisten tunnereaktioiden vastaanottaminen ja sietäminen ovat osa riittävän hyvää vanhemmuutta.

Vanhemmuutta voidaan tarkastella myös Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämistyön tuloksena vuonna 1999 syntyneen Vanhemmuuden roolikartan avulla, jonka syntymisen tausta-ajatuksena oli kysymys siitä, miten vanhemmuutta voitaisiin arkiajattelussa hahmottaa mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Roolikartassa on viisi pääroolia - elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, rakkauden antaja ja huoltaja- ja jokaisessa pääroolissa voi olla 6-9 alaroolia, jotka näkyvät Kuvassa 1. (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018.)

KUVIO 1. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä, viitattu 6.5.2018)

Alaroleja voidaan kutsua myös tavoiteroleiksi. Esimerkiksi huoltajan roolissa toimiessaan vanhempi voi asettaa tavoitteekseen lapsen mahdollisimman hyvä terveyden. Tällöin hän kiinnittää omassa toiminnassaan erityistä huomiota rooleihin, joissa hän huolehtii lapsen sairauksien hoitamisesta, terveellisestä ruoasta ja riittävästä levosta. Lapsen kannalta kaikkein merkityksellisintä on kuitenkin vanhemman toiminnan käytännöllinen toteuttaminen eli tekoroolit. Juuri vanhemman toiminnan eli tekojen kautta toteutuu se, mitä lapsi varsinaisesti vanhemmaltaan saa, jolloin voidaan kysyä, mitä vanhempi vanhemman roolissa tekee ja miten vanhempi vanhemman roolissa käyttäytyy. (Ylitalo 2011, 11-12.)

Lapsen kehityksen eri vaiheissa roolien merkitys painottuu jonkin verran eri tavoin, sillä pieni lapsi tarvitsee välitöntä ja hyvin konkreettista huolenpitoa, jolloin huoltajan ja rakkauden antajan roolien merkitys on erityisen suuri, mutta lapsen alkaessa käsitteellistä asioita ovat elämässä tärkeiden asioiden järjestelmällinen oppiminen ja omaksuminen vanhemmuuden toteuttamisessa keskeisenä tavoitteena. Elämän opettajan rooli voi kouluiän vaiheessa painottua vanhemmuudessa ja nuoruusiässä puolestaan rajojen asettajan ja ihmissuhdeosaajan roolit. Viime kädessä vanhemmuuden roolit on sopeutettava lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan. (Ylitalo 2011, 16.) Mari Rautiainen (2001b, 24) kirjoittaakin Jukka Mäkelälle tekemänsä haastattelun pohjalta roolien limittäisyydestä. Vaikka roolikartassa annetaan vanhemmalla viisi eri roolia, nämä roolit kuitenkin linkittyvät toinen toisiinsa. Elämänopettajan ja rajojen asettajan roolit peilaavat toisiaan, niin kuin myös ihmissuhdeosaaja ja rakkauden antaja. Vanhemmuutta ei voida pitää lokeroituneena, vaikka sille annetaankin eri rooleja.

Vanhemmuuden roolikartan pää- ja alaroolit vaikuttavat olevan samansuuntaisia, kuin Juvakan määrittelemät riittävän hyvän vanhemman ominaispiirteet. Kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton sivuilla sanottiin, voi hyvä vanhempi olla monella eri tapaa. Vanhemman ei tarvitse omata kaikkia vanhemmuuden rooleja täydellisesti. Itseään voi kuitenkin kehittää eri rooleissa ja näin ottaa haltuun useampia vanhemmuuden osa-alueita. Vanhemmuuteen kasvetaan ja vanhemmuuden ja lapsien kasvamisen myötä myös vanhemman roolit muuttuvat ja kehittyvät.

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme vanhemmuutta ja siihen liittyviä rooleja roolikartan roolien avulla. Näin sen takia, sillä jokaisella vanhemmalla on roolikartassa olevat roolit ja koska roolikartta yleisestikin on osoittautunut helppotajuiseksi ja suosituksi työvälineeksi. Sitä myös käytetään erilaisissa työyksiköissä ympäri Suomen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018, viitattu 14.2.2018.)

Seuraavaksi tarkastelemme lähemmin roolikartan viittä eri roolia ja niiden alaroleja sen mukaan, miten ne muuttuvat ja kehittyvät lapsen iän ja kehityksen myötä. Jokaisessa roolissa on huomioitavaa se, että ne kehittyvät vähitellen. Vanhemmuuden keskeiset roolit kypsyvät vanhemmuuden myötä ja erityisesti suhteessa ja vuorovaikutuksessa lapseen. Parhaimmillaan roolit ovat vanhemmalla joustavassa käytössä sen mukaan, mitä lapsi kehityksensä tueksi milloinkin tarvitsee. Vanhemmuuden roolit ovat sopivasti kehittyneet, kun roolissa toimiminen on vanhemmalle helppoa ja luontevaa. Roolien toteuttaminen on tahdonalaista ja roolien vaihtaminen onnistuu lapsen tilanteen niin vaatiessa. Esimerkiksi ruuan antajan roolissa vanhempi syöttää vauvaikäisen lapsen, mutta kouluikäinen lapsi ruokailee jo itsenäisesti ilman vanhemman apua. Sopivasti kehittyneissä rooleissa vanhempi vastaa parhaiten lapsen tarpeisiin ja kokemus vanhemmuudesta muodostuu vanhemmalle itselleen myönteiseksi. (Ylitalo 2011, 14,15.)

3.1 Elämän opettaja

Elämän opettajan alaroolit ovat arkielämän taitojen opettaja, oikean ja väärän opettaja, mallin antaja, arvojen välittäjä, tapojen opettaja, perinteiden vaalija, sosiaalisten taitojen opettaja ja kauneuden arvostaja (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018). Elämän opettajaksi kasvetaan vähitellen epävarmuuden ja virheiden tekemisen kautta. Perheen arvot välittyvät lapselle sen mukaisina, miten häntä on hoidettu ja kohdeltu ja lapsi oppii arkisten puuhien kautta eli aikuisen ja lapsen käytännöllisen yhteistyön kautta. (Ylitalo 2011, 59.) Rautiainen (2001a, 18-19) sanoo Marja Schulmanille tehdyn haastattelun pohjalta, että oikeastaan lapsi opettaa vanhempaansa elämän opettajaksi. Vanhempi havainnoi lastaan ja oppii lapsen tarpeet, kuten milloin lapsella on nälkä ja milloin lapsi on väsynyt. Jokainen vanhemman ja lapsen välinen suhde on ainutlaatuinen. Elämän opettajan rooliin liittyy myös luottamus siihen, että lapsi kyllä oppii tekemään asioita, kunhan on siihen valmis. Lapsen tulisi saada kasvaa ja kehittyä omaan tahtiinsa.

Arjen toimivuuteen ja rytmitykseen vaikuttaa vanhemman suhtautuminen arjen rooleihin ja kotitöihin. Lapsuudenkodissa on opittu roolit esimerkiksi siinä, kuka tekee ruuan, pesee pyykit, siivoaa tai käyttää rahaa. Voi olla vaikea muuttaa aiemmin opittua suhtautumistapaa vaikkapa ruuanlaittoon. Perheisiin muodostuu lisäksi omia perinteitä, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle. Voikin sanoa, että vastuullinen vanhemmuus edellyttää, että arki on hallussa. Kotityöt tehdään koko perheen

eduksi ja niitä voidaan tehdä yhdessä koko perheen voimin, perheenjäsenen iästä ja kyvyistä riippuen. (Kyrölämpi-Kylmänen 2010, 114.)

Varhaislapsuudessa ja leikki-ikässä lapsen kanssa vietettävällä ajalla on olennainen merkitys, sillä vanhemmuuden roolit kutistuvat, ellei lapsella ja vanhemmalla ole yhteistä aikaa. Varhaislapsuudessa ja leikki-ikässä lapsi sisäistää kokemuksia, jotka ovat syntyneet aikuisen opastuksen avulla, jonka jälkeen hän kykenee tekemään asioita omatoimisesti. Leikki-ikänsä loppupuolella kouluvalmiutta edistävät toiminnot saavat keskeisen roolin. (Ylitalo 2011, 59.)

Kouluikäisen lapsen vanhemman elämän opettajan rooliin kuuluu muun muassa mallin antaminen ja arvojen välittäminen. Oppimistoiminnan ja koulutyön arvostaminen luovat pohjan lapsen oppimiselle. Vanhemman omat koulukokemukset saattavat vaikuttaa hänen asenteisiinsa. Lapsen vertaillessa eri perheiden arvokäsityksiä tai kyseenalaistaessa oman perheen arvoja, on vanhemman omalla toiminnalla merkitystä. Lapsen tilanteen ymmärtämiseksi täytyy kodin ja koulun yhteistyö olla ongelmatonta. Lisäksi vanhemman on hyvä miettiä, ovatko hänen sanansa ja toimintansa sopusoinnussa keskenään. (Ylitalo 2011, 62.) Kouluikäisen lapsen vanhempi on tukena lapsen moraalikäsitteiden kehityksessä. Kouluikäinen lapsi opettelee ottamaan toisen ihmisen roolia ymmärtääkseen tämän tunteet ja lapsi alkaa myös tulla tietoiseksi toisten ihmisten näkökulmista asioihin. Elämän taitojen opettajana vanhempi on mukana myös lapsen omatunnon kehityksessä, sillä omatunto on kokoelma kieltoja ja käskyjä, joita lapsi on oppinut elämänsä aikana. Lasta opetetaan erottamaan oikea ja väärä, ja lapsen kanssa pohditaan asioita, neuvotaan ja kehoitetaan, joskus jopa vaaditaan toimimaan tietyllä tavalla. Ajan myötä lapsi oppii sisäistämään toimintatavat ja ulkoapäin tapahtuva ohjailu jää taka-alalle. Kouluikäinen lapsi ei tarvitsekaan enää niin paljon aikuisen ohjausta kuin nuorempana. (Ylitalo 2001, 34-35.)

Varhaisessa nuoruusiässä lapsen oman ruumiin muuttuminen ja seksuaalisuus nousevat tärkeiksi jolloinko vanhemman hienotunteinen opastaminen auttaa lasta. Nuori voi kaivata aikuisen näkemystä elämän tosiasioista, joita hän pohtii. Näitä tosiasioita voivat olla muun muassa oikeudenmukaisuus, ympäristökysymykset, uskonnolliset asiat ja kaverisuhteet. Nuoren itsenäistyessä vanhempi suojaa nuorta hyväksikäytöltä ja haitallisilta valinnoilta ja ohjaa häntä tekemään oikeita. (Ylitalo 2011, 65, 68.) Vanhempi ei välttämättä hyväksy kaikkia nuoren tekemiä valintoja, kuten esimerkiksi tatuointeja tai lävistyksiä, mutta niihin suhtautuminen jyrkän kielteisesti aiheuttaa nuorella helposti vain uhmareaktion. Nuorelle on tärkeä tulla hyväksytyksi valinnoistaan huolimatta. (Tervämäki 2001, 55-56.)

Käytännön tasolla elämän opettajan roolissa vanhempi opettaa esimerkiksi jälkien korjaamista, pöytätapoja, hygieniää, wc-käyttäytymistä ja pukeutumista. Vanhempi opettaa lapselle rehellisyyttä ja tasa-arvoisuutta koskevia arvoja, toisten huomioon ottamista ja oman vuoron odottamista, sallii lapsen kokea kohtuullisia pettymyksiä ja opettaa lasta sietämään niitä. Vanhempi antaa lapselleen yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä, kuten kiittämistä, kohteliaisuutta ja anteeksi antamista ja perehdyttää lasta ymmärtämään juhlapäivien merkityksen. (Ylitalo 2011, 48.) Etenkin nuoren itsenäistyessä käytännön tasolle tulee opiskelupaikan miettimisen lisäksi myös opintotukihakemusten täyttämisen sekä muiden asioiden hoitamisen harjoittelu. Asioita tehdään aluksi yhdessä, mutta pikku hiljaa vastuuta annetaan nuorelle lisää. Vanhemman rooli muuttuu elämäntaitojen opettajasta neuvonantajaksi. Nuoren kanssa opetellaan talouden hoitamista ja tässä vanhemman oma esimerkki on nuorelle tärkeä, joskin vanhemman on hyvä tietää mihin nuori rahojaan käyttää. (Tervämäki 2001, 55.)

3.2 Ihmissuhdeosaaja

Ihmissuhdeosaajan alaroolit ovat keskustelija, kuuntelija, ristiriidoissa auttaja, kannustaja, tunteiden hyväksyjä, anteeksiantaja/-pyytäjä, itsenäisyyden tukija, tasapuolisuuden toteuttaja ja perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalija (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018). Rautiainen (2001a, 20-21) kirjoittaa Marja Schulmanin haastattelun pohjalta, että lapsi kasvaa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus alkaa jo varhaislapsuudesta vanhemman vastaanottaessa valtavasti viestejä lapselta päivän mittaan. Itku on vauvan tapa kommunikoida ja vanhempi oppii ajan myötä tunnistamaan erilaisten itkujen merkitykset. Väsynyt vanhempi saattaa reagoida lapsen itkuun negatiivisesti ja tuntea jopa vihaa ja huonommuutta omasta vanhemmuudestaan.

Varhaislapsuuden ja leikki-iän aikana vanhempi ihmissuhdeosaajan roolissaan tunnistaa läsnä olemisen tärkeyden, sillä lapsi oppii hallitsemaan omia kokemuksiaan ja ympäristöään, kun seuraa aikuisen reaktiota. Varsinkin leikki-iässä kielellisen vuorovaikutuksen osuus kasvaa, mutta sanallisen vuorovaikutuksen lisäksi tarvitaan konkreettista tekemistä ja leikkejä. Etenkin roolileikin merkitys kehitystä eteenpäin vievänä voimana on suuri, sillä siinä lapsi jäljittelee aikuisten maailman sosiaalisia suhteita. Vanhemman esimerkki on muutenkin tehokas. Lapsi tarvitsee itsearvoista hyväksyntää suorituksista riippumatta. Pienen lapsen hoitaminen on joskus rasittavaa, mistä johtuen

vanhempi voi tuntea syyllisyyttä ja huonommuuden tunteita. Syyllisyyden tunteminen voi olla rakentavaa, sillä se voi saada vanhemman toimimaan lapsen tarvitsemalla tavalla, tai se voi olla ahdistavaa, sillä vanhempi voi alkaa vaatimaan itseltään liikaa. (Ylitalo 2011, 58.)

Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 115-116) lainaa vauvatutkija Daniel Sterniä, joka on kirjoittanut, että lapsi osaa aistia ja huomata jo pienenä vauvana vanhempiensa tunnevirtoja. Ristiriitatilanteiden ja kiistelyiden seurauksena vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen sisältyy myös huolta, murhetta ja surua. Ristiriitatilanteita syntyy helpommin silloin, kun vanhempi on stressaantunut ja väsynyt, ja saattaa esimerkiksi huutaa lapselleen haastavan tilanteen sattuessa. Stressi, jota vanhempi kokee, välittyy myös lapsen maailmaan.

Rautiainen (2001b, 27) kirjoittaa Jukka Mäkelän haastattelun pohjalta myös vanhemman esimerkin voimasta. Vanhempi kuitenkin toimii ihmissuhdeosaajan roolissa kahdella tavalla, omalla esimerkillään, sekä neuvomalla ja kieltämällä lasta. Vanhemman näyttämän esimerkin sekä hänen puheidensa tulee olla samansuuntaiset, jottei vanhempi tuottaisi lapselle ristiriitaisia viestejä. Vanhemman rooli on myös toimia ristiriitojen selvittelijänä, jos sellaisia tulee lapsen ja toisen lapsen välille. Vanhempi auttaa tilanteessa lasta kannattelemaan tilanteesta syntyneitä tunteita, jotta ristiriitatilanteeseen löytyy joku ratkaisu. Tilanteita ei kuitenkaan pidä heti ratkaista jommankumman osapuolen eduksi, sillä niiden avulla lapsi oppii kestämään pahoja tunteita. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 124) kirjoittaaakin siitä, että vuorovaikutus lapsen kanssa on aina vanhemman vastuulla ja vanhemman tulee pitää yhteyttä lapseen. Kiukutteleva lapsi kuitenkin voi viestiä vanhemmalleen huomionkaipuusta ja siitä, että kaipaa kahdenkeskistä aikaa vanhemman kanssa.

Kouluikäisen lapsen vanhemman tärkeä tehtävä on kuunnella lasta ja keskustella hänen kanssaan. Vanhemman luomalla ja ylläpitämällä ilmapiirillä on suuri merkitys. Toisaalta vanhemman tulee opettaa lasta pitämään puoliaan ja toisaalta välittämään muista ihmisistä. (Ylitalo 2011, 61.) Kouluikäisessä lapsi ottaa etäisyyttä aikuiseen, ja lapsen sosiaalisista suhteista tulee monimutkaisempia. Lapselle on tärkeää tulla sosiaalisesti hyväksytyksi oman ikäistensä parissa ja saada kavereita. Lapsi saattaa verrata kotona oppimiaan arvoja ja asioita kavereidensa mielipiteisiin. Vanhemman tulee kuitenkin ihmissuhdeosaajan roolissaan antaa tilaa lapsen mielipiteille ja kunnioittaa niitä, eikä toimia liiallisena päälle päsmärinä. Kouluikäisen lapsen maailmaan saattaa myös liittyä kiusaaminen, jolloin vanhemman tulee olla erityisesti lapsensa tukena, eikä jättää tätä yksin asian kanssa. Kiusaamistilanteessa vaaditaan aina aikuisen väliintuloa ja ohjausta ihmissuhteisiin on tarpeen antaa

tilanteen molemmille osapuolille. Ristiriitojen kohtaamista tulee harjoitella edelleen lapsen kanssa ja myös antaa tukea lapsen itsenäiseen ristiriitojen ratkaisuun. (Ylitalo 2001, 37.)

Varhaisessa nuoruudessa aikuisen esimerkki vaikuttaa lapseen vahvasti. Lapsi omaksuu vanhempiensa sosiaalisia rooleja ja samaistuu heidän asenteisiinsa. Vanhempi tekee lapsen kanssa sopimuksia. Sopimuksista kiinni pitäminen opettaa ihmisten välisen luottamuksen merkityksen. Nuoren itsenäistyessä välittäminen ja vuorovaikutus on tärkeää, jolloin vanhemman tulisi olla käytettävissä keskustelijana ja kuuntelijana. Nuoren pitää voida tulla kuulluksi, vaikka vanhempi ei nuoren toimintaa kaikilta osin hyväksyisikään. Ihmissuhdeosaajan roolissaan vanhempi kannustaa nuorta ja antaa myönteistä ja rakentavaa palautetta rohkaisun lisäksi. (Ylitalo 2011, 64, 67.) Tervämäki (2001, 56) kirjoittaaakin nuoren rakentavan itsenäistyessään omaa identiteettiään ja tästä syystä vanhemmalta saatu palaute on erityisen tärkeää. Vanhemman tuki on tärkeää nuoren solmiessa ihmissuhteitaan sekä etsiessään omaa uraansa.

Ihmissuhdeosaajan roolissa vanhemmuus on käytännössä muun muassa sitä, että vanhempi on tarpeeksi usein vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, vanhempi ottaa aidosti huomioon, mitä lapsella on sanottavanaan ja auttaa pientä lasta tekemään ratkaisuja. Vanhempi kestää lapsen erilaisia ilmaisuja, antaa tukensa lapselle muun muassa sanoin ja ilmein, antaa myönteistä palautetta ja rohkaisee lasta tutustumaan erilaisiin ihmisiin ja tilanteisiin. Vanhempi lisäksi tunnistaa lapsen erilaisia tunteita ja antaa hänen ilmaista niin myönteisiä kuin negatiivisia tunteita. (Ylitalo 2011, 47.) Myös Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 120) kirjoittaa lapsen tunteiden tunnistamisesta. Lapsen tunteiden huomioiminen vaatii vanhemmalta kiireettömyyttä. Sen lisäksi, että vanhempi antaa tilaa lapsen tunteille, hän myös antaa tunteille nimiä. Näin lapsi myös itse oppii nimeämään tunteitaan. Tunteiden säätely onkin opittu taito ja sen oppimisen kannalta kodin turvallinen ilmapiiri on erityisen tärkeää.

Vaikka kodin tulee olla turvallinen ympäristö, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sen tulee olla rauhan tyysija. Kotona riidellään ja siellä syntyy erimielisyyksiä. Vanhemman ja lapsen välille syntyy väistämättä riitoja, mutta tärkeää on, että riidat sovitaan ja pyydetään anteeksi. Pitkittyneet riidat jäävät helposti painamaan lapsen mieltä, sillä lapsi ei itse ole pitkävihainen, vaan pyrkii ratkaisemaan riitatilanteet mahdollisimman nopeasti. Vanhemman vastuulla on myös tiedostaa, että ristiriidat kotona vaikuttavat lapsen päivään päiväkodissa tai koulussa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 121-122.) Kirsti Ijäs (2009, 62) lisää lapsiperheiden kodin ristiriitatilanteisiin myös sisarusten kes-

kinäiset riidat. Lapset saattavat olla toisilleen säälimättömiä ja potkia ja lyödä toisiaan jopa pahojakin vammoja aiheuttaen. Näissä tilanteissa vanhemman rooli välienselvittelijänä on tärkeä. Väki-valtaa ei saa hyväksyä missään muodossa, joten puuttuminen tilanteisiin on vanhemman tehtävä perheen aikuisena.

3.3 Rajojen asettaja

Rajojen asettajan alaroolit ovat fyysisen koskemattomuuden takaaja, turvallisuuden luoja, sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja valvoja, ein-sanoja, vuorokausirytmistä huolehtija sekä omien rajojensa asettaja (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018). Leikki-ikäisen lapsen vanhemmuudessa rajojen asettajan rooli on keskeinen. Aikuisella on ensisijainen vastuu rajojen määrittelyssä ja niiden valvomisessa. Rajat kertovat lapselle, että jotkut asiat ovat mahdollisia ja toiset eivät ja ne myös synnyttävät turvallisuutta. Sen lisäksi rajat helpottavat lasta ilmaisemaan tunteitaan. Lapsen omaa fyysistä reviiriä tulee kunnioittaa ja tätä kautta lapsi oppii suojelemaan itseään. Jo kouluikäinen lapsi tarvitsee hänelle asetetuille rajoille perusteluja. Lapsen kanssa voi keskustella ja neuvotella eri vaihtoehdoista. (Ylitalo 2011, 57, 61.) Ylitalo (2001, 37-38) onkin aiemmin kirjoittanut siitä, kuinka kouluikäinen lapsi saattaa olla aidosti sitä mieltä, että tietää vanhempaa paremmin jonkun asian. Lapsen turvallisuuden tunteen kannalta onkin tärkeää, että lapsi tutkii ja kyseenalaistaa vanhemman asettamia rajoja ja vanhemman tuleekin perustella kantansa ja pitää rajoista edelleen kiinni. Rajat tulee ilmaista kouluikäiselle lapselle tarpeeksi konkreettisesti ja selkeästi. Kiellolle tulee aina olla hyvä peruste, ja kielletylle asialle on hyvä esittää korvaava vaihtoehto.

Lapsi ei itse aina osaa nähdä tilanteen ja käytöksensä seurauksia ja tarvitsee tähän vanhempiansa apua. Kasvaessaan lapsi kypsyy omien valintojen tekemiseen ja tarvitsee vanhemman tukea vähemmän. Siihen asti lapsi on riippuvainen vanhempiansa valinnoista ja rajoista. Perustarpeista huolehtiminen, kuten säännölliset nukkumaanmenoajat, terveellinen ravinto ja kotiintuloajat ovat vanhemman rajojen taustalla. Jari Sinkkonen onkin sanonut, että rajat ovat vanhemman keino esittää lasta joutumasta pulaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 124.) Kristiina Alaja (2007, 40-41) huomauttaa, että rajojen asettaminen on vaikeaa sellaiselle vanhemmalle, joka on itse rajaton. Etenkin nuoren kasvattamisessa vanhemman oma esimerkki on tärkeää, joten on hyvä, että myös vanhemmat itse ilmoittavat esimerkiksi sen, milloin he ovat tulossa kotiin.

Rajojen asettajan rooli joutuu koetukselle lapsen varhaisessa nuoruudessa, sillä nuori haluaa irrottautua vanhemmistaan ja kokeilla omia rajojaan. Omien rajojen kokeileminen onkin nuoruusiän keskeinen kehitystehtävä. Vanhemman ei kuitenkaan tulisi hyväksyä ja sallia kaikkea, vaan vanhemman tehtävänä on asettaa riittävän vahvaan rooliin, jota vastaan lapsi voi osoittaa negatiivisia tunteita. Lapsen kasvu mahdollistuu ja hänen minuutensa vahvistuu, jos vanhempi on vastaroolissaan turvallinen. Nuoren itsenäistymisen vaiheessa vanhempien asettamia rajoja tarvitaan edelleen. Ne suojaavat nuorta epäsuotuisilta valinnoilta ja auttavat omaksumaan vastuunottamista. (Ylitalo 2011, 64.) Rajoista kiinnipitävä vanhempi osoittaa nuorelle välittävää tuesta. Nuori kasvaa ja eheytyy silloin, kun ei saa haluamaansa, ja kun häntä rajoittava ihminen on hänelle turvallinen ja rakas. (Niemi 2001, 49.)

Vaikka nuori on jo itsenäistymässä, hän tarvitsee silti vanhempansa rajojen asettajana. Rajojen asettajan rooli on muuttunut kuitenkin lapsen iän myötä ja itsenäistyvälle nuorelle rajoja tulee asettaa esimerkiksi suojellakseen tätä jo aikaisemmin mainituilta epäsuotuisilta valinnoilta. Nuoren ei tarvitse itsenäistyä liian aikaisin, vaan vasta sitten, kun nuori on itse siihen valmis. Nuorta tulee myös velvoittaa osallistumaan perheen arkeen ja siihen liittyviin kotitöihin. Askareet ovat harjoitusta nuoren tulevaa itsenäistä elämää varten. Vaikka nuori helposti askareiden teosta kiistelee, vanhempi ei saa päästää nuorta luistamaan tehtävistään. (Tervamäki 2001, 53.) Kirsti Ijäs (2009, 63-64) puolestaan kirjoittaa siitä, että nuoren kanssa tulee keskustella aroistakin asioista riittävän ajoissa, kuitenkin ottaen huomioon lapsen iän. Lapsella on kysymyksiä alkoholinkäytöstä ja humaltumisesta, seksuaalisuudesta ja muista häntä mietityttävistä asioista ja niihin tulee vastata silloin, kun hän niihin tietoa haluaa. Usein lapset ja nuoret aloittavat kokeilunsa aiemmin, mitä vanhemmat uskovat, joten he voivat olla tietojensa ja apunsa kanssa myöhässä tilanteista. Oikeiden tietojen antaminen esimerkiksi seksiin liittyen on tärkeä osa turvallisia rajoja.

Vaikka lapsi ja nuori kasvaa ja kehittyy, ei hän tule vastuulliseksi yhdessä yössä. Nuori itsenäistyy omaa tahtiaan ja alkaa pikku hiljaa pitämään itsestään enemmän huolta. Vanhemman ei olekaan aina helppo tietää, milloin ja miten paljon hän voi nuoreen luottaa. Toiset nuoret ovat varovaisia, eivätkä välttämättä ikinä tee mitään riskialtista. Toiset taas ottavat enemmän riskejä ja kuuntelevat kaveripiiriään enemmän, kuin vanhempiensa sanomisia. Luottamusta harjoitellaan yhdessä ja luottamuksen pettämisestä mennään askel taaksepäin, kunnes voidaan taas kokeilla isompaa vastuuta. Vanhemman tulisi keskustella nuoren kanssa asioista ja tehdä niistä sopimuksia, sillä käyttäminen ei etenkään murrosikäisen nuoren kohdalla ole paras kommunikointimuoto. (Alaja 2007, 38.)

Rajojen asettajan rooli ilmenee käytännössä muun muassa siten, että vanhempi hallitsee oman käyttäytymisensä niin, ettei sillä ole haitallista vaikutusta lapseen. Vanhempi valvoo, ettei myöskään muiden käyttäytyminen vahingoita lasta ruumiillisesti tai henkisesti. Vanhempi ei jätä lastaan yksin tai hylkää häntä. Vanhempi vastaa muun muassa kodin sääntöjen toimivuudesta ja määrittää lapsen kotiintuloajat ja perheessä noudatettavat aikataulut. Hän myös valvoo sääntöjen ja sopimusten noudattamista. Rajojen asettajan rooliin kuuluvat esimerkiksi myös riittävän unen ja levon takaaminen lapselle, omien voimavarojen ja jaksamattomuuden tunnistaminen ja omien negatiivisten tunteiden tunnistaminen ja hallitseminen. (Ylitalo 2011, 46.)

Jokainen lapsi reagoi rajojen asettamiseen ja niistä pitämiseen eri tavalla. Toiset lapset tyntyvät helposti, toisilla kiukku jää päälle pidemmäksi aikaa. Kiukuttelutilanteet vielä sattuvat usein hankaliin tilanteisiin, joissa sille ei olisi aikaa. Vanhemman asettamat rajat tulevat vastaan, ne on osoitettava ja niistä on pidettävä kiinni. Kiukkuisen lapsen kanssa kuitenkin usein aikuisenkin kiukku kasvaa ja lapselle annetaan periksi. (Ijäs 2009, 60.)

Nykykaan liittyy myös median käytön rajoittaminen. Media tuo lapselle mukanaan uuden kokemusmaailman, joka ei aina ole vain hyvä asia. Vanhemman tulisi tietää mitä pelejä lapsi pelaa ja mitä elokuvia hän katsoo. Lapsi ei osaa itse arvioida mikä peli on hänelle sopiva tai mikä elokuva on lapselle liian pelottava. Vanhemman tulisi suojella lasta liian varhaisilta ahdistavilta tai pelottavilta kokemuksilta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 127.) Lisäksi vanhemman tulee asettaa rajoja myös haluamiselle. Lapsi ei varmasti tarvitse uusia leluja, jos leikkihuone on jo valmiiksi täynnä niitä. Muotivillitykset muuttuvat ja niistä saatu ilo kestää vain hetken, kunnes lelu unohtuu korin pohjalle. (Ijäs 2009, 60-61.)

3.4 Rakkauden antaja

Rakkauden antajan alarooleihin kuuluvat itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, myötäeläjä, suojelija, hyväksyjä ja hyvän huomaaja (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018). Marja Schulmannin haastattelun pohjalta Mari Rautiainen (2001a, 17–18) kertoo, että vanhempi kasvaa rakkauden antajan rooliin. Ei pidä säikähtää, vaikka vastasyntynyttä vauvaa kohtaan ei tuntisi pakahduttavia rakkauden tunteita. Vanhemmaksi synnyttään lapsen kanssa, eikä

sitä voi harjoitella ennen lapsen syntymää. Oleellista vauvan kannalta on se, miten häntä käsitellään, miten hänelle puhutaan, miten häntä kosketaan ja miten häntä katsellaan.

Schulmannin haastattelun pohjalta Rautiainen (2001a, 18) kirjoittaa, että voidakseen toimia rakkauden antajana, vanhemman tulee itse olla saanut rakkautta ja tukea osakseen. Oman lapsuuden kokemukset rakkaudesta ja hyväksynnästä vaikuttavat siihen, miten vanhempi antaa rakkautta omalle lapselleen. Jokainen ihminen myös kokee rakkauden ja tuen omalla tavallaan. Rakkauden antaminen saattaa olla myös vaikeaa silloin, jos vanhemmalla on mielessään huolia esimerkiksi taloudesta tai parisuhteesta.

Rautiainen (2001b, 28–29) on kirjoittanut Mäkelän haastattelun pohjalta, että rakastamalla lastaan vanhempi opettaa häntä näkemään toisissa ihmisissä arvoa. Tällöin lapsi myös kokee olevansa rakastettu ja oppii rakastamaan itse itseään. Vanhemman rakkaus lasta kohtaan tulisi olla ehdottomasti toisen puolella olemista. Aikuisen läsnäolo on tärkeää lapselle, joka kokeilee ja oppii jatkuvasti uutta. Lapsi tarvitsee vanhemmalta ihailua ja kehumista, sekä myös kannustusta yrittämään uusia asioita. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 119) kirjoittaa myös vanhemman läsnäolon tärkeydestä ja siitä, ettei vanhempi voi korvata poissaoloaan harvoilla intensiivisillä hetkillä. Vanhemman osallistuksessa ja ollessa läsnä vanhempi luo turvallista ilmapiiriä lapselle.

Lapsen ollessa vauva- ja leikki-ikäinen ovat vanhempi ja lapsi hyvin läheisessä tunneperäisessä vuorovaikutuksessa toisiinsa. Itsensä rakastajana vanhemman tulisi muistaa ottaa myös omat tarpeet huomioon, koska vanhemman kokemukset välittyvät lapselle. Perusluottamuksen tunteelle luo perustan ihmissuhteiden turvallisuus. Rakkauden välittäminen tapahtuu koskettamalla ja tavassa puhua, syöttää ja pukea lasta. Lapsi tarvitsee hyväksyvän aikuisen. Aikuisen tulee huomata lapsi myös silloin, kun lapsi käyttäytyy ei-toivotulla tavalla. (Ylitalo 2011, 56.)

Kouluikäisen kohdalla hyväksyminen ja hyvän huomaaminen on tärkeää myös silloin, kun lapsi ei menestyisi odotusten mukaan esimerkiksi koulussa (Ylitalo 2011, 60). Vanhemman rooli rakkauden antajana pysyy edelleen tärkeänä, vaikka lapsi ottaakin vanhempaan etäisyyttä. Muutos toiseen suhtautumiseen tapahtuu myös vanhemman taholla, kun vanhempi alkaa nähdä lapsen pikku hiljaa isompana ja kykenevämpänä. Vanhempi saattaa ajatella lapsen olevan jo niin itsenäinen, ettei kaipaa enää vanhemman lohdutusta ja hellyyttä. Lapsen itsearvoinen hyväksyntä on erityisen tärkeää, kun koululaisen kokemusmaailma kokee suuria muutoksia. (Ylitalo 2001, 36.)

Lapsen saavuttaessa varhaisen nuoruusiän rakkauden antajan rooli korostuu tilanteissa, joissa lapsi on toiminut väärin. Nuoren itsenäistyessä rakkauden osoittaminen on edelleen tärkeää, vaikka nuori itse kokeilee siipiään rakkauden osoittajana ja vastaanottajana. Rakkauden antajan roolissa korostuvat lohduttaminen ja myötäeläminen esimerkiksi nuoren seurustelusuhteiden kriiseissä. (Ylitalo 2011, 63, 66.) Murrosiässä oleva nuori kaipaakin vanhempansa tukea, joskaan ei liiallista paapomista. Etenkin, jos nuori on joutunut vaikeuksiin, vanhemman odotetaan olevan tilanteessa nuoren rinnalla turhaa asiaa hyssyttelemättä. Vanhemman rakkaus nuorta kohtaan onkin pitkämielistä, kärsivällistä sekä huolenpitoa. (Niemistö 2001, 46.) Alaja (2007, 84) sanoo jopa, että lapselle on välttämätöntä saada vanhemmalta malli toisen hyväksymisestä tämän virheistä huolimatta. Lisäksi mallit rakkauden osoittamisesta, empatiasta ja esimerkiksi lohduttamisesta ovat aivan yhtä tärkeitä.

Arkisemmin ajateltuna vanhemmuuden rooli rakkauden antajana näyttäytyy muun muassa siten, että vanhempi huolehtii itsestään ja jaksamisestaan, osoittaa lapselle läheisyyttä lasta kunnioittavalla tavalla, rohkaisee lasta ilmaisemaan tunteitaan, suojaa lasta väkivallalta ja väkivaltavihteeltä ja hallitsee omia voimakkaita tunteitaan. Rakkauden antajana vanhempi myös esimerkiksi hyväksyy itsensä ja lapsensa myös silloin, kun ei hyväksy lapsen toimintaa tai käyttäytymistä, kunnioittaa lasta ja kiinnittää huomiota lapsen myönteisiin puoliin ja antaa lapselle myönteistä palautetta. (Ylitalo 2011, 45.)

3.5 Huoltaja

Huoltajan alarooleja ovat ruoan antaja, vaatettaja, virikkeiden antaja, levon turvaaja, rahan käyttäjä, puhtaudesta huolehtija, ympäristöstä huolehtija, sairaudenhoitaja ja ulkoiluttaja (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013, viitattu 8.1.2018). Huoltajan rooli on kaiken perustana lapsen varhaislapsuudessa. Lapsi on täysin riippuvainen vanhemmistaan. Se, miten aikuinen toimii huoltajan roolissaan vaikuttaa vanhemmuuden muihin rooleihin, sillä huoltajan roolissa vanhempi voi samalla osoittaa lapselleen myös muun muassa hellyyttä ja toimia keskustelijana. Huoltajan rooliin kuuluu monien tekojen toistaminen, joka voi vanhemmasta tuntua toisinaan tylsältä. (Ylitalo 2011, 55.)

Arjessa lapsi tarvitsee vanhemmaltaan ennen kaikkea perustarpeista huolehtimista. Perheen kesken syöty yhteinen ateria mahdollistaa keskustelun myös päivän tapahtumista. Kasvava lapsi tar-

vitsee kaksi lämmintä ateriaa päivässä ja riittävästi lepoa. Ulkoilu ja liikkuminen ovat myös perustarpeita, joihin vanhemman tulee kiinnittää huomiota. Liikkuminen edistää lapsen motorista kehitystä, joten sen tärkeyttä ei pidä unohtaa. Pienelle lapselle leikki ja päiväkotitoivot tuovat virikkeitä päivään, kasvaessaan lapsi haluaa jo harrastaa omien kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Harrastukset tuleekin valita lapsen kiinnostuksen mukaan, ei vanhemman unelmien tai kiinnostuksen kautta. Harrastaminen ei kuitenkaan ole lapselle välttämätöntä, vaan ne tulee valita lapsen oman jaksamisen ja arjen toimivuuden mukaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 119-120.)

Rautiainen (2001b, 30) kirjoittaa Mäkelän haastattelun pohjalta, kuinka huoltajana toimiva vanhempi antaa lapselle kokemuksen siitä, miten huolletaan itse itseä. Huoltajan tulee pitää huolta siitä, että lapsi syö tietyn määrän ruokaa tiettyyn aikaan, nukkuu tarpeeksi, pukeutuu sään sallimalla tavalla, eikä näitä asioita kysytä lapselta. Huoltajan rooli on lapsen silmiin tylsä ja samaa toistava, tiettyjä lapsen kyseenalaistuksia ei vain kuunnella. Huoltaja myös pitää yhdessä lapsen kanssa huolta kodista ja opettaa kotitöitä lapsen ikätason mukaisesti.

Lapsen kouluiässä vanhemman huoltajan rooliin kuuluu omatoimisuuteen ohjaaminen, kuitenkin huomioiden, että koululainen tarvitsee vanhemman opastusta ja valvontaa ja, että työskentelytottumuksia ja suunnitelmallisuutta on opeteltava. Esimerkiksi ruokailutottumukset, levon turvaaminen ja virikkeiden säätely tulee huomioida fyysisten tarpeiden osalta. (Ylitalo 2011, 60.) Kouluiäkaisen lapsen tulee oppia itsenäisiä taitoja, kuten omatoimista pukeutumista ja kouluunlähtöä, sekä läksyistä huolehtimista. Taidot ovat kuitenkin sellaisia, että huoltaja saattaa joutua muistuttelemaan niistä moneen kertaan. Huoltajan tulee aktiivisesti seurata, miten lapsi suoriutuu hänelle annetuista vastuista ja puututtava tilanteeseen, jos lapsi ei niistä itse kykene huolehtimaan. Vanhemman tulee myös säädellä lapsen virikkeiden määrää, sillä lapsi ei välttämättä itse huomaa väsymistään koulun ja harrastusten parissa. (Ylitalo 2001, 36-37.)

Varhaisessa nuoruusiässä vanhemman läsnäolo on edelleen tärkeää, jotta lapsi voisi jatkaa psykososiaalista kasvuaan. Varsinkin nuoren itsenäistymisen vaiheessa on aikuisen läsnäolo tärkeää, mutta huoltajan rooliin kuuluvat pukeminen ja syöttäminen esimerkiksi ovat nuoren kannalta tarpeettomia. (Ylitalo 2011, 63, 66.) Nuorelle on tärkeää, että huoltaja on läsnä, muttei osallistu liikaa nuoren elämään. Liian innokas vanhempi koetaan helposti tunkeilevana ja hänen luotansa pyritään rimpullemaan irti. Vanhempi yrittää kovasti suojella nuorta maailman vaaroilta, mutta saattaa liian tungettelevalla käytöksellä ajaa vain nuorta juuri pelkäämäänsä suuntaan. Vaarallinen tilanne on myös silloin, kun huoltaja on liian poissaoleva ja nuori kokee, ettei tämä välitä hänestä. Nuoren

elämään liittyy kriisejä ja vanhemman on hyvä tunnistaa ne, tukea nuorta niiden yli pääsemisessä ja tarvittaessa hakea myös ulkopuolista apua omien voimavarojen loppuessa. (Niemistö 2001, 45.) Nuoren vanhemman on hyvä kiinnittää huomionsa myös siihen, että Suomessa huoltovelvollisuus ulottuu nuoren 21-ikävuoteen asti, eikä lopu nuoren täyttäessä 18-vuotta. Itsenäistyvän nuoren huoltajalta ei kuitenkaan yleensä odoteta arjesta huolehtimista, vaan läsnäoloa. (Tervamäki 2001, 54.)

Huoltajan roolissaan vanhempi siis muun muassa huolehtii ruoka-aikojen säännöllisyydestä, ruuan monipuolisuudesta ja terveellisyydestä, pukee pienen lapsen ja ottaa siinä huomioon sääolosuhteet, huolehtii, että lapsella on puhtaat ja kuivat vaatteet, tuottaa vauvalle kuulo- ja näkövirikkeitä ja antaa pienelle lapselle leluja, kirjoja, musiikkia ja muita elämyksiä. Huoltajan rooliin kuuluvat myös esimerkiksi lapselle riittävän unen takaaminen, rahan varaaminen lapsen perustarpeiden taakkaamiseksi, lapsen hygieniasta huolehtiminen, kodin siisteydestä huolehtiminen, lapsen vieminen lääkäriin tarvittaessa ja lapsen mukana ulkona oleminen ja ulkoiluun kannustaminen. (Ylitalo 2011, 44.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelemme tarkemmin, miten toteutimme tutkimuksen. Opinnäytetyömme tarkoituksena on ollut kuvailla, miten yhden vanhemman perheiden isät kokevat vanhemmuutensa. Tutkimuksen tavoitteenamme on ollut kerätä sellaista tietoa Oulun seudun yhden vanhemman perheet ry:lle, josta olisi hyötyä sen toiminnan kehittämisessä siten, että se pystyisi tukemaan isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla. Opinnäytetyömme tutkimuskysymys on, että miten isät kokevat oman vanhemmuutensa yhden vanhemman perheessä. Käsittelemme seuraavaksi tutkimuksemme metodologiaa sekä aineiston hankintaa ja analysointia. Arvioimme myös tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä.

4.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusmetodologiamme opinnäytetyössä on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus koostuu aiheeseen liittyvästä teoriasta, empiiristä aineistoista, sekä tutkijan omasta päättelystä. Laadullisen tutkimuksen luonnehtivia seikkoja ovatkin esimerkiksi aineistonkeruumenetelmät, tutkittavien näkökulmien huomioiminen, sekä suhteellisen pienet aineistokoot. Laadullinen tutkimus on vain pinnan raapimista eikä sillä voida koskaan saavuttaa ilmiötä kokonaisuudessaan ja kaikessa syvällisyydessään, mutta perusteellisella tutkimuksella voidaan kuitenkin tavoittaa monipuolista tietoa ja lisätä siten ymmärrystä niin ilmiöön liittyvistä syy-seuraussuhteista kuin ilmiön luonteestakin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 27.9.2017.)

Opinnäytetyöhön keräämämme tieto on lähtöisin yhden vanhemman perheiden isiltä, jotka toivat esille oman kokemuksensa yksin vanhempana toimimisesta. Tutkimuksemme kannalta erittäin tärkeää oli, että haastateltavien näkökulma ja heidän kokemuksensa tuli hyvin esille. Vanhemmuuden kokeminen on yksilöllistä. Isät tuottivat haastatteluissa monenlaista tietoa kokemuksistaan, mutta kuitenkin siten, että niistä pystyi tavoittamaan tietynlaisia vanhemmuuden piirteitä yhden vanhemman perheissä.

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Tähän opinnäytetyöhön osallistujiksi valittiin yhden vanhemman perheiden vanhempana olevia isiä, koska tarkoituksenamme oli tutkia yhden vanhemman perheiden isien kokemuksia vanhemmuudesta. Koska lapsen huoltomuoto ei kerro, millaisissa olosuhteissa yhden vanhemman perheet elävät, rajasimme haastateltavat siten, että isällä voi olla uusi kumppani. Isän uusi kumppani ei kuitenkaan saa olla lapsen huoltaja, sillä silloin perhe ei ole yhden vanhemman perhe. Tutkimukseen kysyttiin saatekirjeellä kaikkia Oulun seudun yhden vanhemman perheet ry:n miesjäseniä ja haastateltavat saivat itse päättää osallistumisensa. Haastattelut toteutettiin haasteltaville sopivana ajankohtana, ilman kiirettä.

Haastattelimme viittä yhden vanhemman perheiden isää. Suurempi haastateltavien määrä olisi suurentanut työmääräämme litteroinnin ja analysoinnin suhteen kohtuuttomaksi, mutta pienempi määrä taas olisi vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen. Pienempi määrä olisi myös tehnyt aineistosta yksipuolisen. Viiden haastateltavan kokemukset muodostivat monipuolisen aineiston, sillä isät olivat eri ikäisiä ja heillä oli myös erilainen elämäntilanne.

4.3 Aineiston hankinta

Keräsimme aineiston teemahaastatteluilla. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä haastattelut ovat yksi käytetyin tapa hankkia tutkimukselle aineistoa. Haastattelun ideana on, että kun halutaan tietoa ihmisen elämästä, on viisainta kysyä asioita suoraan ihmiseltä itseltään. Haastattelussakin on myös puutteensa, sillä ei voida olettaa, että ihminen vastaa kysymyksiin aina rehellisesti tai täysin totuuden mukaisesti. Teemahaastattelussa kysymyksille on asetettu tiettyjä teemoja, joiden mukaan haastattelu etenee. Nämä aihepiirit ovat kaikille haastateltaville samat, vaikka kysymysten järjestys muuttuisikin haastattelun aikana. Haastateltavan omalle puheelle annetaan tilaa, vaikka ennalta päätetyt teemat keskustellaankin kaikkien haastateltavien kanssa, joskaan ei välttämättä kaikkien kanssa samassa laajuudessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 27.9.2017.) Teemahaastattelut sopivat siis tutkimuksellemme erittäin hyvin, sillä ne jättivät tilaa isien omille kertomuksille ja kokemuksille, joista haastattelutilanteessa emme olisi muuten edes hoksanneet kysyä.

Teemoiksi teemahaastatteluun valitsimme seuraavat: vanhempi arjen taitojen opettajana, vanhempi vuorovaikutustaitojen opettajana, vanhempi rajojen asettajana ja niiden valvojana, vanhempi rakkauden ja hellyyden antajana ja vanhempi perustarpeista huolehtijana. Teemat on valittu tietoperustassa määrittelemiemme vanhemmuuden roolien perusteella. Mielestämme roolikartta kuvaa hyvin niitä taitoja, mitä vanhemmilla vanhemmuudessa on. Oli siis luontevaa tehdä teemahaastattelu näiden roolien ympärille. Pyrimme muuttamaan roolit arkikielisemmiksi, jotta haastateltavilla olisi helpompi ymmärtää, mitä milläkin roolilla tarkoitamme.

Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin siis teemahaastatteluilla, joihin haastateltavat löydettiin yhteistyökumppanin kautta. Oulun seudun yhden vanhemman perheet ry laittoi sähköpostilla saatekirjeemme heidän miesjäsenilleen, jotka sitten ilmoittivat halukkuutensa haastatteluun joko vastamalla yhteistyökumppanin viestiin tai suoraan meille. Kaikki haastateltavat eivät vastanneet suoraan saatekirjeeseen, mutta löytyivät kuitenkin yhteistyössä Oulun seudun yhden vanhemman perheet ry:n kanssa. Haastateltavia isiä on yhteensä viisi. Haastattelut toteutettiin maalistoukokuussa 2018.

Ennen haastattelua haastateltaville kerroimme haastateltaville tarkasti mihin tarkoitukseen haastattelut tulevat ja mihin haastatteluilla pyritään. Haastatteluille haluttiin löytää rauhallinen paikka, jotta mahdollistimme haasteltavalle luottavaisen olo siitä, että hän voi puhua myös itselle aroista asioista. Haastattelut toteutettiin haastateltavien kotona tai työpaikalla. Olimme molemmat mukana kaikissa haastatteluissa ja kysyimme teemoihin liittyviä kysymyksiä vuorotellen. Nauhoitimme haastattelut molempien puhelimilla. Pisin haastattelu kesti yli puolitoista tuntia, kun taas lyhimpään haastatteluun meni vain noin puoli tuntia. Haastattelujen alussa tunnelma saattoi olla hieman jännittänyt, mutta haastattelun edetessä tunnelma muuttui rennoksi. Isät lähtivät kertomaan vapaa-muotoisesti keskusteltavista teemoista, joskin joidenkin teemojen kohdalla isät halusivat varmistaa, mitä roolilla itse tarkoitimme. Jaoimme haastattelujen litteroinnit puoleksi niin, että toinen litteroi kolme haastattelua ja toinen kaksi. Litterointeihin kului aikaa haastattelujen pituudesta riippuen 6-10 tuntia.

4.4 Aineiston analysointi

Toteutimme aineiston analysoinnin teemoittelulla. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä. Aineistolähtöisesti tehdyssä teemoittelussa eri haastatteluista tai vastauksista etsitään yhdistäviä tekijöitä. Aineisto pilkotaan osiin ja yhdistellään uudelleen erilaisten aihepiirien mukaan. Teemahaastattelujen teemat löytyvät kaikista haastatteluista, mutta ne ilmenevät eri tavoin ja määrin. Litteroinnin jälkeen aineisto järjestellään teemoittain. Teemoittelun tueksi voidaan tehdä erillinen teemakortisto, johon aineisto järjestetään aihealueiden mukaan. Kun aineisto on kerätty teemahaastattelulla, sen teemat muodostavat valmiin jäsenyyksen teemoittelun teemoiksi. Tämän jälkeen aineistosta etsitään yhdistäviä tekijöitä ja ne järjestellään teemoittain sitä kuvaavan teeman alle. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 4.5.2018; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 27.4.2018.)

Jokaisesta teemasta esitetään sitaatteja, ikään kuin näytepaloina aineistosta. Sitaatit ovat sanatarkkoja lainauksia alkuperäisestä haastattelusta ja niillä tuetaan tutkimuksen tulkintoja ja johtopäätöksiä. Sitaatit on valittava tarkkaan ja kriittisesti, eikä niitä voi lisätä teemaan vain siksi, että tutkimukseen tulisi lisää pituutta. Sitaatteja valittaessa tulee olla tarkkana myös siinä, ettei tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden anonymiteetti vaarannu. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 4.5.2018; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 27.4.2018.)

Aloitimme aineiston analysoinnin luokittelemalla litterointeja niiden aihealueiden mukaan. Kun olimme saaneet kaikki haastattelut litteroitua, tapasimme ja aloitimme aineiston läpikäynnin yhdessä. Ryhmittelimme haastattelujen vastauksia yhdessä keskustellen. Olimme tulostaneet litteroinnit paperille ja yhdistelimme yhteisiä tekijöitä leikkaamalla litterointeja osiin. Kun yhteiset tekijät oli saatu muodostettua yhdeksi selkeäksi teemaksi, mietimme yhdessä teemalle nimen. Yhtenä esimerkkinä teemoittelusta teema ”Opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen”. Teema muodostui haastateltavien kokemuksista, joista nousi vahvasti esille opitut sukupuoliroolit, omien vanhempien esimerkki, lasten kasvu ja kehitys, oma jaksaminen ja tukiverkko, jotka osaltaan vaikuttivat vanhemmuuteen ja sen kehittymiseen. Teeman nimeäminen tuotti haastetta, sillä oli vaikea löytää laajalle, hieman hajanaiselle teemalle yhtä, sitä hyvin kuvaavaa nimeä. Sitaattien tarkempi tutkiskelu ja pohdinta muuttikin teeman nimeä vielä kertaalleen. Teemoja syntyi yhteensä viisi.

Päätimme tuloksia tukevat sitaatit yhdessä ja ne vaativat paljon mietintää. Halusimme, että sitaateista kuuluisi isien kokemukset, joten oli mietittävä tarkkaan, mikä sitaatti oikeasti vastaa tutkimuskysymykseemme. Oli myös pidettävä huolta siitä, ettei haastateltavien anonymiteetti vaarannu ja tämän takia jätimmekin muutaman sitaatin kokonaan raportista pois, vaikka ne olisivat hyvin kuvanneet teemaan liittyvää aihetta.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus voidaan määritellä neljällä kriteerillä, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys sekä siirrettävyys. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen sekä sen tulosten uskottavuutta, mutta myös sen osoittamista tutkimuksessa. Uskottavuutta lisää, kun tutkija perehtyy tutkittavaan ilmiöön ja tutkittavien näkökulmiin huolella ja käyttää siihen aikaa. Tutkimustuloksia ja käytettyjä menetelmiä raportoidessa tulee olla huolellinen, sillä tutkimuksesta tulee harhaanjohtava, jos tiedot eivät pidä paikkaansa. Tutkimuksen tulokset tulee myös kirjata huolellisesti, jotta tutkimus antaa oikeaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Vastuu tutkimuksen rehellisyydestä on kuitenkin loppujen lopuksi tutkijalla itsellään. (Juvakka & Kylmä 2007, 127-128; Tuomi & Sarajärvi 2002, 129-130.) Opinnäytetyössämme varmistimme tutkimuksen luotettavuutta siinä, että perehdyimme vanhemmuuteen ennen haastatteluja. Varasimme haastatteluihin tarpeeksi aikaa ja annoimme haastateltaviemme päättää heille sopivan, rauhallisen haastattelupaikan. Nauhoitimme haastattelut ja litteroimme ne erityisen huolellisesti. Pidimme huolta siitä, että kirjaamme ylös kaikki tutkimusvaiheet huolellisesti.

Vahvistettavuus-kriteeriin liittyy tutkimuksen kirjaaminen niin, että toinen tutkija pystyy seuraamaan tutkimuksen kulkua. Laadullisen tutkimuksen perusta on avoin suunnitelma, johon tehdään tarkentavia muutoksia tutkimuksen edetessä. Vahvistettavuus on sinänsä ongelmallinen kriteeri, että toinen tutkija voi tutkimusta seurattaessaan päätyä toisenlaiseen tulokseen tutkimusaineiston perusteella. Laadullinen tutkimus kuitenkin hyväksyy monet eri todellisuudet, eikä erilaiset tulkinnat välttämättä merkitse luottamusongelmaa. (Juvakka & Kylmä 2007, 129.) Opinnäytetyötämme tehdessämme kirjasimme ylös huolellisesti kaikki työvaiheet, jotta tutkimuksen lukija voi seurata tutkimuksen kulkua. Lisäksi perustelimme tutkimustuloksemme otteilla haastatteluista, sekä myös teoreettisella kirjallisuudella, joten tutkimustulokset eivät vain perustu meidän tulkintaamme.

Refleksiivisyys tarkoittaa, että tutkija itse tiedostaa omat vaikutuksensa tutkimusprosessiin ja tutkimusaineistoon. Tutkimuksen tekijän tulee olla tietoinen omista lähtökohdistaan tutkimusta kohtaan, sillä hänellä on olemassa aiheesta jo valmista tietoa, mutta se ei saa vaikuttaa tutkittavan tuottamaan tietoon. Tutkijan tulisi olla esimerkiksi haastattelutilanteessa täysin ulkopuolisen roolissa, mutta tämä ei ole käytännöllisesti mahdollista. Riittääkin, että tutkija itse tiedostaa omat ennakkotietonsa ja -oletuksensa, eikä anna niiden vaikuttaa tutkimukseen liiaksi. Tutkittavan tuleekin voida luottaa tutkijaan ja hänen antamaansa tietoon. (Juvakka & Kylmä 2007, 129; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 29.9.2017.) Haastattelupohjaa tehdessämme meillä oli jo aiheesta paljon teoretietoa, joten meillä tuli olla tarkkana siinä, ettemme antaneet aiemman tietomme vaikuttaa tutkimuksen etenemiseen. Haastatteluja tehdessämme haastateltavat esittivät muutamia tarkentavia kysymyksiä, ja meidän tulikin olla huolellisia siinä, ettemme vastanneet kysymyksiin suuntaa antavasti, vaan annoimme isien omille kokemuksille tilaa. Aiempi tieto ei myöskään saanut vaikuttaa liiaksi tekemiimme tutkimustuloksiin, jotta emme olisi ohjanneet tutkimusta tiettyyn, haluamme suuntaan.

Siirrettävyys-kriteeri puolestaan tarkoittaa, että tutkimuksen tulos on mahdollista siirtää muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkimuksen tulee antaa tarpeeksi kuvailevaa tietoa ilmiöstä, tutkimukseen osallistujista sekä ympäristöstä, jotta tutkimuksen lukija voi arvioida tutkimuksen tulosten siirrettävyyttä. (Juvakka & Kylmä 2007, 129.) Opinnäytetyömme tutkimustulokset antavat suuntaa antavaa kuvaa siitä, miten isät kokevat oman vanhemmuutensa yhden vanhemman perheissä. Kuitenkin tulee ottaa huomioon, että haastateltavien määrän ollessa pieni, ei tutkimuksen pohjalta voi tehdä suuria yleistyksiä koskien isiä yhden vanhemman perheissä. Kuvasimme huolellisesti tutkimuksen toteuttamista ja tutkimustuloksia, jotta voisimme antaa tutkimuksen lukijalle kuvan siitä, onko tutkimusta mahdollista siirtää muihin vastaaviin tilanteisiin.

4.6 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettiseen tiedonkäsittelyyn liittyvät kaksi käsitettä; luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Tutkimusta tehdessä tutkittavalle on kerrottava tutkimuksen luottamuksellisuudesta juuri sellaisena kuin se voidaan toteuttaa. Tutkija ei saa luvata tutkittavalle liikaa, eikä johtaa häntä harhaan. Tutkimuksen tuloksia julkistaessa tulee myös huolehtia, ettei tutkittavien henkilöllisyydet tulisi ilmi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 29.9.2017.)

Ennen haastattelujen toteuttamista kerroimme tarkasti haastateltaville tutkimuksen toteutuksesta, siitä mihin sitä käytetään ja myös miten aineisoa aiotaan säilyttää. Haastateltavilta kysyttiin haastattelun alussa suostuvatko he haastattelun toteuttamiseen sekä haastattelusta saatujen tulosten käyttämiseen opinnäytetyömme materiaalina. Haastattelut toteutettiin nimettöminä ja analyysivaiheessa varmistimme, ettei aineistosta tunnista yksittäistä haastateltavaa. Haastatteluissa nousi myös henkilökohtaisia ja arkaluontoisia asioita ilmi, joten anonymiteetistä tuli huolehtia hyvin tarkasti. Suostumusten lisäksi haimme tarvittavat tutkimusluvut ja teimme yhteistyösopimuksen opinnäytetyön yhteistyökumppanin kanssa.

Haastattelun luotettavuutta lisää haastattelujen nauhoittaminen tai videoiminen, jolloin myös muut kuin haastattelutilanteessa läsnä olleet voivat tutkia alkuperäistä aineistoa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 1.10.2017). Nauhoitimme haastattelut meidän molempien puhelimilla. Litteroimme haastattelut hyvin huolellisesti, emmekä käyttäneet analyysiohjelmia. Myös litteroinnit teimme nimettömästi, joten missään vaiheessa aineistossa ei ole ollut haastateltavien nimiä tai taustatietoja esillä.

Tutkijan tulee ottaa haastatteluja tehdessään huomioon se, että kaikki tutkimukseen osallistuvat eivät puhu kaikissa tilanteissa yhdenmukaisesti ja käytä yhdenmukaista kieltä, sillä kieli ja puhetapa ovat tilannesidonnaisia. Tutkimukseen osallistuva saattaa puhua tilanteissa niin sanotusti sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla, ikään kuin kaunistellen totuutta. Ihminen itse myös saattaa nähdä asiat eri tavalla, omasta näkökulmastaan, joka saattaa olla täysin erilainen kuin muiden. Näin ilmiö saattaa saada muiden näkökulmasta poikkeavia selityksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 1.10.2017.) Haastatteluja analysoidessamme meidän tuli huomioida, että haastateltavat saattoivat nähdä oman tilanteensa täysin eri tavalla kuin esimerkiksi me haastattelijoina. Tuli myös muistaa, että he saattoivat myös jättää kertomatta asioita tai kaunistella kertomaansa, jotta heidän kertomansa olisi hyväksyttävämpää.

Yksi tärkeä luotettavuutta lisäävä päätekijä on, että tutkijalla on riittävästi aikaa toteuttaa tutkimuksensa. Vaikka tutkimus olisi toteutettu oikeilla, kehittyneillä menetelmillä, voi tutkimuksen pilata liialla kiireellä. (Tuomi & Sarajarvi 2002, 139.) Tutkimusta tehdessämme varasimme eri työvaiheisiin tarpeeksi aikaa, jotta tutkimuksen toteuttamisella ei tullut kiire. Kävi kuitenkin niin, että aiheen rajaaminen tuotti hankaluuksia, ja lopulliseen aiheajaukseen päästyämme ei muihin tutkimuksen osa-alueisiin jäänyt niin paljon aikaa, kun olimme alun perin suunnitelleet. Aikataulusta jouduttiin

joustamaan siis lopulta melko paljon. Yhteistyökumppanille informoitiin tutkimuksen toteuttamisen aikataulusta ja sen pitävyydestä.

5 TULOKSET

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten isät itse kokevat vanhemmuutensa yhden vanhemman perheessä. Halusimme saada selville isien omia kokemuksia vanhempana olemisesta. Käsitelimme vanhemmuutta isien kanssa teemahaastattelulla, joka perustui vanhemmuuden roolikartan viiteen eri rooliin. Haastattelimme viittä eri isää. Haastattelujen kautta saamamme aineiston sekä teemoittelun pohjalta esittelemme tutkimuksen tulokset. Tutkimuksen pääteemoiksi muodostuivat opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen, vanhempi tunteiden esille tuojana, vanhempi pelisääntöjen rakentajana, vanhempi rakkauden osoittajana ja saajana sekä vanhempi vastuunkantajana. Näiden teemojen avulla vastaamme tutkimuskysymykseen.

5.1 Opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen

Yhden vanhemman perheiden isät kokivat, että heidän vanhemmuutensa on muodostunut monien eri asioiden seurauksena ja myös muut ihmiset heidän ympärillään muokkaavat heidän vanhemmuuttaan. Vanhemmuus on isien mukaan lähtenyt kehittymään jo lapsuudessa, jossa on opittu esimerkiksi se, mikä on isän rooli ja mikä äidin rooli perheessä. Kuitenkin isän jäädessä yksin lastensa kanssa ovat isät joutuneet sopeutumaan muuttamalla käsitystään sukupuolirooleista ja ottamaan vastuuta myös sellaisista asioista, joista eivät välttämättä niin paljon ottaneet heidän asuessa yhdessä lasten äidin kanssa. Toisaalta, jotkut isät toivat esille sen, että sukupuolirooleilla ei ole ollut heidän vanhemmuuteensa juuri mitään merkitystä. Isät kertoivat myös, että heidän vanhemmuuteensa vaikuttaa paljon myös se, miten he itse jaksavat arjessa. Lapsien kasvu ja kehitys muokkaavat myös isien vanhemmuutta haastattelujemme perusteella.

Vanhemmuuteen sekä siihen, mitä isät odottavat lapsiltaan arjessa, on vaikuttanut isien mukaan se, mitä he itse ovat lapsuudessaan kokeneet. Jotkut haastateltavat olivat omasta lapsuudestaan oppineet sen, mitä kuuluu perheen isän taitoihin ja että mitä isältä vaaditaan. Äiti on isien lapsuudessa ollut perheen pyörittäjä, joka on laittanut ruuan ja pessyt vaatteet. Näin ollen isien jäädessä yksin lastensa kanssa, ei ole ollut helppoa oppia siihen, että on joutunut niin sanotusti hoitamaan sekä isän että äidin roolin arjessa. Kuitenkin isät olivat selvinneet tästä haasteesta ja kokivat, että ovat pystyneet tarjoamaan lapsilleen tarpeeksi erilaisia taitoja arjen hallintaan, kuten vaikkapa ruuanlaittoa, jonka ovat ennen ajatelleet olevan niin sanotusti naisen vastuulla. Toisaalta, osa isistä oli

sitä mieltä, että sukupuolirooleilla ei heidän vanhemmuuteensa ole ollut suurta merkitystä. Nämä isät olivat lapsuudestaan asti olleet omatoimisia ja myös heidän asuessaan yhdessä lasten äidin kanssa ei perinteiset sukupuoliroolit ole toteutuneet. Peilaamalla omaan lapsuuteensa isät ovat voineet miettiä, mitä osaamista ja millaista suoritusta esimerkiksi imuroimisesta tietynikäiseltä lapselta voi odottaa.

”Että tavallaan sieltä, kun sen kasvatuksen on tietyllä tavalla saanut, niin ei se ihan yksinkertainen asia ollut sitten lähtä tavallaan tai joutua siihen rooliin, että joutuu, joutuu tuota tavallaan tekemään ne molemmat sen vanhemman, vanhemman työt siinä arjessa. Elikkä haasteita sillä puolella ehottomasti on ollut alusta pitäen ja alkuun varsinkin. - - Mut kyllä sitten taas koen, että on, on arjen taitoja lapsille kyllä pystyny ihan täyspainosesti antamaan - -”

”- - ei niinkun tämmöset perinteiset sukupuoliroolit oikeen oo toteutunu meiän aressa, ei ennen eroa eikä sen eroamisen jälkehen. - - on pystyny hyvinki luontevasti sitten siirtymään nimenomaan tässä roolissa (vanhempi arjen taitojen opettajana), niinku tuota parisuhteesta riippumatta niinkö tilanteesta toiseen - - pystyy referoimaan sinne omaan lapsuuteen, että kun olen itse oppinut nämä asiat, niin mää tiän varmuudella sen, että minun lapset tulevat myös oppimaan ne asiat, jos niinkö tarve vaatis.”

Isien kokemaan vanhemmuuteen vaikutti haastattelujemme perusteella paljon myös se, miten he itse jaksavat arjessa ja millaista tukea he saavat. Voimavarojen tai keinojen loppuessa isät kokivat, että ovat voineet tukeutua lähipiirinsä apuun tai sitten erilaisten ammattilaisten tarjoamaan tukeen. Myös oma luonne toi paljon voimavaroja vanhemmuuteen, sillä vanhemmuus vaati haastattelujemme perusteella sinnikkyyttä ja kärsivällisyyttä, jossa auttoi isien periksiantamaton luonne. Isät myös kokivat, että vanhemmuudessa tulee voida sietää epävarmuutta siitä, toimiiko aina oikeilla tavoilla ja opettaako lapsille oikeita asioita ja taitoja.

”Mutta se on minusta se isoin haaste siinä kasvattamisessa, että ei siellä ole olemassa mitään ohjekirjaa kohdat 1-10, nämä kun teet, niin asiat sujuu hyvin. - - kyllä mää aattelen, että se on se isoin, että teenkö minä oikeita asioita, korostanko mää oikeita.”

Lisäksi lasten kasvu ja kehitys on muokannut isien kokemaa vanhemmuutta. Kävi ilmi, että lasten kasvu ja kehitys vaatii isiltä mukautumista sekä uusiin tilanteisiin sopeutumista. Toisaalta isien kokemusten perusteella nousi ilmi näkökulma myös siitä, että lapsen syntymä on ikään kuin pakottanut isät ottamaan itselleen uuden roolin ja pakottanut suoriutumaan arjessa vaadituista taidoista. Vanhemmuuteen kasvaminen tapahtuu myös huomaamatta arjen rutiinien keskellä, eivätkä isät olleet sitä välttämättä tiedostaneet.

”Mutta mun mielestä, eikö se tuu siinä vähän niinkun väkisellä mukana joka tapauksessa, että kun eletään yhteistä elämää - -”

5.2 Vanhempi tunteiden esille tuojana

Erilaiset vuorovaikutustaidot ja etenkin tunteiden esille tuominen oli isien mielestä tärkeää. Tunteiden esille tuomiseen liittyi vahvasti tunteiden sanoittaminen ja niiden tunnistaminen, niin lasten kuin isän itsensäkin osalta. Erityisen tärkeäksi isät kokivat sen, että ovat läsnä lastensa elämässä ja etenkin silloin, kun lapsi haluaa näyttää tai kertoa tunteistaan. Isät luottivat lähipiirinsä apuun tilanteissa, joissa tunteita oli vaikea käsitellä. He kokivat, että sanojen asettaminen on tärkeää, samoin avoimuus, keskustelutaidot sekä se, että luo lapselle turvallisuuden tunteen siihen, että isän kanssa voi keskustella mistä asiasta tahansa.

Isät kokivat siis yhdeksi tärkeäksi vanhemmuuden osatekijäksi tunteiden sanoittamisen ja tunnistamisen. Heidän mielestään tunteiden kuului näkyä ja niitä tuli näyttää, mutta niistä piti pystyä myös puhumaan. Isät kertoivat, että pyrkivät lapsilleen opettamaan, miten voivat kuvailla tunteitaan. Esimerkiksi tilanteissa, joissa on tullut riitaa, lapsi voi kertoa isälleen, että häntä ärsyttää ja surettaa. Samalla opetellaan pohtimaan myös sitä, miksi tuntee ärsytystä ja surua. Isät kokivat, että heidän tulee itsensä näyttää mallia tunteiden esille tuomisessa.

”- - avoimuus, keskustelutaidot. - - itellä ehkä semmosia, mitä mää oon lapsille halunnu tuua, voimakkaastikin esille. - - Pittää räiskyä, pittää näyttää tunteensa, niin lapset kun aikuisetkin tavallaan ja keskenään tavallaan. - - mutta kun se keskusteluyhteys on olemassa ja sitä ylläpidetään arkisessa, arkisissa asioissa ja arjessa kaikinensa.”

”Elikkä se esimerkin näyttäminenhan on tietysti se, millä parhaiten pystyy opettamaan ja sitten just, että ei opeteta toista ja toimi toisella tavalla - -”

Siihen, että lapsi uskaltaa kertoa isälleen omista ajatuksistaan tarvitaan isien mielestä turvallista ilmapiiriä. Isät kokivat, että heidän tulee luoda kotiin sellainen ilmapiiri, jossa lapsi voi näyttää niin positiiviset kuin negatiivisetkin tunteensa. Turvallinen ilmapiiri on tärkeää isien mielestä myös sen takia, että voitaisiin puhua myös elämän vaikeista asioista.

”- - vanhempien kanssa toimiessa lapsella pitäis olla aina mahdollisuus semmoseen hyvään vuorovaikutukseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen, koska se koti on lapsen tärkein paikka. - - Ja se on se ainut paikka, jossa hänellä pitäis olla aina turvallinen ja kunnioitettu

olo. Että, mä aattelen sitä vuorovaikutustaki niin, että jos minua arvostetaan ja kunnioitetaan, niin mulla on perusturvallisuus olemassa, niinkun kotona pitäis aina olla, niin silloin voi pystyä mihin vaan.”

Osa isistä kokivat, että tunteiden esille tuominen käy luontevasti, ilman, että sitä tarvitsee sen erityisemmin miettiä. Osa isistä puolestaan koki asian päinvastoin siten, että tunteiden esille tuominen ei ole aina helppoa. Etenkin lasten kasvaessa ja saavuttaessa murrosikä isät kokivat, että puhuminen erilaisista asioista tulee vaikeutumaan. Lisäksi isät, joilla oli tyttölapsia, pitivät murrosikää haasteena puhumisen suhteen. Isien mukaan omia sanoja ja niiden asettamista pitää miettiä entistä tarkemmin sitä mukaa, kun lapset kasvavat ja kehittyvät. Toisaalta haastatteluissa tuli myös ilmi, että vaikka vuorovaikutus ja tunteiden näyttäminen muuttuu lapsen kasvaessa, tietyt asiat, kuten kohteliaisuus ja hyvä käytös pysyvät samoina lapsen iästä riippumatta.

” - - koko ajan koittaa sen, sen ikäkauden mukaisesti miettiä, että mikä, miltä siitä nyt tuntuu, Vähän niinkun peilaten siihen tietenkään, ei siitä niin kauaa oo, kun ite on ollu tommonen esiteini-ikänen. - - Niin pystyy sieltä kautta sitten vähän heijastelemaan, että miltä minusta saatto tuntua siinä vaiheessa, kun mä oon ollut ton ikäinen. - - tietenkään se, että millä ne saa niinku puhumaan ja millä ne saa niinkö keskustelemaan ja ottaa kontaktia, niin siinä on, välillä saa miettiä, että mikä tänään ois semmonen hyvä juttu.”

” - - mun mielestä se ei kauhiasti muutu, että tota ihan riippumatta minkä ikäinen lapsi on, että jos se kommunikoi jotenki sopimattomasti vanhempaa kohtaan tai muitakin aikuisia ihmisiä kohtaan, niin kyllähän se asia niinkun täytyy keskustella, oli se lapsi minkä ikäinen tahansa.”

Isille tunteiden esille tuominen merkitsi haastattelun mukaan myös sitä, että pitää pystyä puhumaan omista haasteistaan jollekin, joko ammattilaisille tai omalle lähipiirilleen. Isät kokivat, että lähipiiriltä saatu tuki on erittäin tärkeää ja auttaa heitä jaksamaan. Se myös muistuttaa heitä siitä, että heidän ei tarvitse selvittää kaikkea yksin, sillä apua on tarjolla, jos sitä uskalletaan pyytää. Kuitenkin yksi isä oli sitä mieltä, ettei hänen ole tarvinnut erityisemmin keskustella kenenkään kanssa omasta vanhemmuudestaan. Ainoat keskustelut ovat olleet päiväkodin ja koulun vanhempainillat, jotka tulevat väistämättä eteen lapsen kasvaessa ja kehittyessä.

” - - äärimmäisen tärkeää taas sitten se yhteistyö, avoimuus päiväkodin kanssa - - sain hyvän tuen ohjata poikaa ja keinoja tavallaan ohjata oikiaan suuntaan. - - ja tavallaan itelle keinoja siihen, että miten sää ohjaat sitä - - niissä vuorovaikutustaidoissa tavallaan parempaan ja oikeeseen suuntaan. - - tunsin totta kai sitä voimattomuutta, että ne voimavarat oli vähissä, mutta taas, kun sieltä lähti ohjautuun oikeeseen suuntaan ja oli valmis ottaa apua siihen kautta tukea, niin niin sitä kautta voimaantui kyllä itsekin hyvin, hyvin hele-

posti. Sitten, aatellaan tähän päivään asti niin, niin kyllä mä, kyllä mä koen, että sitä jotenkin, kun ja jos ne omat voimavarat loppuu, niin sitten on taas se tuki ja kyllä tosissaankin lähellä. Niin ammatti-ihmisiltä, kuin taas sitten tukiverkolta.”

Isät kokivat, että voidakseen tuoda tunteitaan esille, tarvitaan läsnäoloa. Aitoa läsnäoloa, avoimuutta sekä läpinäkyvyyttä. Tällä tarkoitettiin sitä, että lasten kanssa pitää järjestä aikaa myös ilman mitään ulkoisia häiriötekijöitä ja sitä, että lapsiin pidetään yhteyttä myös silloin, kun he eivät ole kotona.

”Se läsnäolo jo itsessään heidän kanssa toimiminen, touhuaminen ja muut, niin ne on minusta niinkö äärimmäisen tärkeitä.”

5.3 Vanhempi pelisääntöjen rakentajana

Isät kokivat rajojen asettamisen ja niistä kiinni pitämisen hyvin tärkeänä. Rajat ovat selkeät ja esillä perheessä ja niistä pidetään kiinni tarvittaessa voimakkaastikin. Lapset testaavat rajoja, joten oma jämäkkyys on isien mukaan arjessa hyvin tärkeää. Isät kokivat, että kun he itse pystyvät pitämään kiinni sovitusta, eivätkä lupaille turhia, lapsetkin tietävät, että isän sana pitää ja siihen voi luottaa. Toki isät kokivat, että lasten luonne-erot vaikuttavat siihen, miten paljon ohjausta ja muistuttamista lapset tarvitsevat rajojen suhteen.

”No, mun mielestä rajojen asettaminen on varmaan kaikkein tärkein niinkun kasvatuskeino, eikä se tarkoita sitä, että ois joku diktaattori tai jotenki nauttis, vaan enemmän semmosta, että niinkö pelisäännöt on selvät. Ja tota, ja sitten niistä pietään kiinni ja jos ei pietä, niin sitten siitä keskustellaan. Aika yksinkertainen logiikka siinä.”

Isät kokivat, että rajoista on tärkeää pitää kiinni, mutta aivan yhtä tärkeää on pitää kiinni rajojen ylittämisestä seuraavasta rangaistuksesta. Lapset tietävät itsekin, että rajojen ylittämisellä on seuraukset. Säännön, rangaistuksen antamisen ja rangaistuksen toteutuksen välillä on selkeä jatkumo. Jos raja tai sen ylittämisestä seuraava rangaistus ei pidäkään, isät kokivat sen olevan iso voitto lapselle, joka testaa vanhemman asettamia rajoja.

”- - se tavallaan niinku johdonmukaisuus. Ja sitten se, että pitää suhtautua tyyneesti ja kärsivällisesti. - - sitä on johdonmukanen, ööh, selekiä ja myöskin sitten, että se jos se jotakin tuota, jos jostakin oot sanonu, että tässä tulee nyt niinkun, tämä homma porsi ja tulee rangaistus. Sitä, se pijetään se rangaistus, siitä ei sitten oo vara lipsua.”

Lisäksi myös lasten sukupuolierot näkyvät rajojen asettamisessa. Isät myös pyrkivät siihen, että lasten molemmissa kodeissa säännöt pidettäisiin lähes samanlaisina, mutta sen toteuttaminen ei kuitenkaan aina ole helppoa tai edes mahdollista. Isät kokivat, että joskus on jopa hyvä, että saa yksin pitää kiinni itse asettamistaan rajoista.

”Mutta joissakin tilanteissa on jopa, on ollut tietyllä tavalla mielissään tai aatellu, että onpa hyvä, että on saanu itse olla. Että nää, kun nää sitä omaa linjaa, omaa roolia, noh ehkä rooli on väärä, mutta omaa linjaa ja omia päätöksiä ja muita haluat pittää, nii, että ei oo tavallaan se toinen sekottamassa tietyllä tavalla. - - Tyttöjen kans se on, vähän ehkä itse koen, että se on jotenkin erilaista, et se pittää olla vähän--- ne ei oo tommosia diilejä mitä poikien kans, et konstit on vähän erilaiset.”

Rajat ja perheen pelisäännöt ovat esillä perheessä ja ne kerrataan tarvittaessa lasten kanssa. Lapset eivät siis voi sanoa, etteivät tienneet tekevänsä väärin. Rajat ja perheen pelisäännöt on perusteltu lapsille, joten myös lapset pitävät niistä kiinni ja toimivat niiden mukaan. Lasten on helpompi hyväksyä rajat, jos ne on perusteltu ja he tietävät, miksi tietyllä tavalla tulee toimia. Isät kokivat, etteivät lapset kuitenkaan halua tuottaa isälle pettymystä, vaan ennemminkin heillä on tarve miellyttää.

”- - lapsille tulee ikkää lissää, niin siinä vaajitaan sitten, tuota öö, hirviä tarkka artikulaatio sitten siitä, että mikä on oikein ja mikä on väärin. Et ei riitä vaan se, että nää sanot, että tämä on oikein ja tämä on väärin. Vaan sulla pittää olla jotaki taustaa siihen, että miten sinä perustelet sen, että joku on oikein ja miksi joku on väärin.”

Lapsen kasvaessa oikeuksien, mutta myös velvollisuuksien määrä kasvaa. Ei voi kuitenkaan olettaa, että eri ikäiset lapset suoriutuisivat samanlaisista säännöistä. Lasten kasvaessa rajoissa voidaan antaa löysää, mutta kuitenkin niin, että isoista linjoista pidetään edelleen kiinni. Isät kokivat, että eivät aseta liian tiukkoja rajoja lapsille, sillä haluavat jättää lapsille myös liikkumatilaa ja omaa harkintaa. Kuitenkaan kaikkeen ei voi elämässä varautua, eikä kaikkea voi kontrolloida.

”Et isoista linjoista pijetään sitten kiinni. - - Kaikenlaisiin tilanteisiin ei pysty varautumaan. Eikä, eikä tuota se ikinä oo mahollistakaan, ei kaikkea pysty kontrolloimaan. Osittain se niinkun rajojen asettaminen on, on myös sitä, että pitää valita, että minne rajat asettaa. Että misä, misä sää pystyt niinkö oikiasti ohjaamaan sitä toimintaa, et se mennee niin se, että ne lapset kasvaa turvallisesti ja kasvaa oikiaan suuntaan. Et ei niinkö joka puolella sitä ei voi, eikä oo tarkoituksenmukasta tehdä. Se kuluttaa ittesä vaan loppuun.”

Isät kokivat, että heidän omien rajojensa, sekä myös muun lähipiirin asettamien rajojen kautta lapsi ymmärtää, että aikuinen on aina aikuinen, oli se sitten oma vanhempi tai joku muu. Haastattelujen

perusteella vanhemman tulee myös itse ymmärtää oma roolinsa aikuisena. Rajoja asettavia ja kiel-
täviä aikuisia on ollut lapsen elämässä, joiden kautta lapsi oppii, että aikuisen sanaa on toteltava.
Lisäksi isät kokivat huolestuttavana, että nykyään monessa perheessä aikuisen ja lasten roolit ovat
sekoittuneet.

” - lapsien pitää ymmärtää se, että aikuinen on aina aikuinen. Et vaikka se ei oo se minun
oma, oma vanhempi, niin se aikuinen kuitenkin kenen kanssa he silloinkin on, niin se on se,
joka heistä on vastuussa, ja se on se joka heistä päättää, että se on se joka asettaa ne
rajat silloin niitten isojen raamien sisällä, mikkä minä oon asettanu, mutta on aina ne pai-
kalliset minimi ja maksimit, niin sanotusti.”

Rajat tuovat myös mukanaan turvallisuutta ja niiden kautta myös arki toimii paremmin. Tietyt peli-
säännöt rytmittävät arkea. Mikäli jokin tietty pelisääntö ei perheen arjessa toimi, sitä tulee muuttaa
toisenlaiseksi. Isät kokivatkin, että rajojen asettaminen on rakkautta. Ajat muuttuvat ja sen mukana
myös rajojen tulee muuttua. Media - etenkin sosiaalinen media – tuo mukanaan uusia haasteita.
Isät kokivat haasteena nuorten maailmassa perässä pysymisen, kun se vielä muuttuu jatkuvasti.
Isän tulee tietää, missä maailmassa lapsi aikaansa viettää ja miten paljon.

”Mitä enemmän mä tiiän lapseni arjesta, sen helpompi mulla on toimia.”

Isät kokivat, että perheen pelisäännöt on asetettu niin, että ne turvaavat perheen arjen toimivuuden.
Pelisääntöjen rikkominen vaikuttaa myös muiden perheenjäsenten elämään. Säännöistä kiinnipi-
täminen onkin samalla muiden ihmisten kunnioittamista.

”Se on kunnioitusta toisia kohtaan. Sillä tavalla sitä niinkun rajotetaan, myöskin asetetaan.”

Kaikkein tärkeimpänä asiana isät kokivat pelisääntöjen luomisessa sen, että niillä luodaan pohjaa
lasten tulevaisuuteen. Oli sitten kyse vaikkapa murrosiästä. Kun isä on rakentanut pohjan pelisään-
nöille ja niiden noudattamiselle lapsien ollessa jo pieniä, on niistä helpompi pitää kiinni myös silloin,
kun lapsi saavuttaa murrosiän. Isien mielestä sääntöjen tekeminen on turhaa vasta lapsen ollessa
vanhempi. Pohja kaikelle luodaan lapsen syntymästä asti. Pelisäännöt ja niiden noudattaminen
auttavat lapsia muutenkin tulevaisuudessa. Lasten tulee oppia, että myös aikuisuutta määrittävät
tietyt pelisäännöt ja niiden mukaan tulee toimia.

” - se ei oo mukava kattoo sitä itkevää lasta, mutta se seleviää siitä, ei se siihen kuole. - -
hyvin opettavainen. - - ne haasteet muuttuu ehtottomasti nyt niinku ikääntymisen myötä
erilaisiksi. Rajojen asettamisetki on sitten tottakai ne siinä kulkee mukana ja erilaisia rajoja

niihin, niihin haasteisiin, mutta mää sen sanoisin ja ehkä ymmärtäisin ite näin, että ne, se pohja on luotu jo aikaisemmin ja se on ollu pakko luua. Et sää voi yhtäkkiä vaan tulla. - - se on niinku semmonen pitkäjänteinen, järkähtämätön työ, joka on johtanut siihen, että, että niitä rajoja asetetaan myös sitten näihin eri haasteisiin mitä tulee teini-ikäisille ja muille. Luotto, luotto on hemmetin kova siihen, että se työ on tehty, se jalusta on kaivettu sinne niin kivijalakaan, että et tuota, ei... Pystyn ja uskon, että me yhdessä niistä, niistä tuota, niistäkin haasteista selevitään nimenommaan yhdessä sitte, että.”

”- - mää en halua, että minun lapset on semmosia, jotka joutuu tuolla arkielämässä törmäämään jossakin tulevaisuudessa ensimmäisen kerran siihen tilanteeseen, että heille asetetaan rajat ja heille sanotaan ei.”

5.4 Vanhempi rakkauden osoittajana ja saajana

Aineistosta nousi tärkeänä, yhtenäisenä teemana rakkauden antaminen, sekä sen saaminen. Isät kokivat, että rakkauden ja hellyyden kautta lapsella on turvallinen lähestyä isää ja kertoa myös vaikeista asioista, kun isä on lähellä. Lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on ja lapsi myös itse kokee olevansa hyväksytty. Lapselle opetetaan tunteiden sanoittamista ja positiivista ajattelumallia arjen keskellä.

Isät kokivat, että omaa lasta kohtaan välittäminen on aina pyyteetöntä. Vaikka lapsi käyttäytyisi haasteellisesti ja inhoaisi isää, isä kuitenkin aina välittää lapsestaan. Lapsi tarvitsee vanhemman sanomaan, että lapsi on edelleen rakas ja kaikki on hyvin, vaikka nyt tulikin tehtyä tyhmyyksiä. Toki isät kokivat haasteita konfliktitilanteiden kohdalla siinä, miten rakkautta pystyy silti näyttämään kiu-kuttelevalle lapselle. Rakkaus ei taustalta katoa, mutta sen näyttäminen vaikeutuu, kun on itsekin vihainen.

”- - vaikka lapsi inhuaa vanhempaa, niin vanhempi hyvin suurella todennäköisyydellä, niinkun hyvin suurella todennäköisyydellä ei inhoa sitä lasta - - siinä on pohojalla kumminkin pyyteetön, pyyteetön välittäminen siitä omasta jäläkikasvusta. Ja ja, se, että lapsi kuitenkin kaipaa riippumatta siitä omasta perseilystänsä, kaipaa kuitenkin sitä niinkun aikuisen sanomaa, että kaikki hyvin, oot rakas, vaikka teitkin jotakin tai sanoit jotakin.”

Isät kokivat, että rakkauden osoittaminen muuttuu osin haasteellisemmaksi lasten kasvaessa ja kehittyessä. Teini-ikäisen lapsen mielessä vanhempi on se inhottavin ihminen hänen elämässään. Vaikka rakkauden osoittaminen muuttuu vaikeammaksi, isät kokivat, että on tärkeää pitää kiinni arkisista huomionosoituksista ja omien tunteiden sanoittamisesta. Olemalla läsnä arjessa vaikeina-kin aikoina, isät toivoivat yhteyden lapsiin säilyvän myös heidän ollessa aikuisia. Kuitenkin lapset välillä edelleen hakeutuvat isän lähelle ja kaipaavat hellyyttä. Lapsen kaipaama tuki rakkauteen on

erilaista lapsen kasvaessa. Isän pitää osata vastata kysymyksiin liittyen lapsen ihastukseen, tyttö- tai poikaystävänsä ja mahdollisiin sydänsuruihin. Lapsi opettelee omia ihmissuhteitaan ja rakkauden näyttämistä ja hän tarvitsee siihen isän tukea vanhempana.

”Ja se mitä niinkö ootan, tietyissä mielellä kauhulla, niin on tuo teini-ikä, kun se on kuitenkin sitten Sinkkoson sanoin, että teini-ikäisen vanhemman tehtävä on selevitä elämästä hengissä. Ja sehän, sehän tarkoittaa sitä, että vanhempiä inhotaan ja se on se paskamainen ihminen mitä maa päällään kantaa. Mutta kun siellä taustalla edelleenkin on se oma lapsi ja niinkö sen lapsen tarpeet ja muut. Että se sanottaminen varmasti tulee muuttumaan hyvin paljon vaikeammaksi. Mutta se miten niinkun ehkä pystyy, pystyy positiivisesti vaikuttamaan, on se, että muistaa sanottaa sitä omaa toimintaansa siinä aressa, ettei päästä, päästä irti niistä arkisista asioista. Tai aren, niinku huomionosoituksista päästä irti.”

Rakkautta on tärkeä näyttää arjen pienissäkin asioissa. Isät kokivat, että rakkauden osoittaminen ei ole vain läheisyyttä ja sanoja, vaan myös arjen pieniä tekoja. Rakkauden osoitukset ovat isien mukaan yhtä tärkeitä myös heille, ei vain lapsille. Rakkauden osoitusten myötä isän kokemus omasta vanhemmuudesta vahvistuu. Isät kokivat, että rakkauden osoittaminen tulee olla luonnollista ja myös luonnollinen osa arkea. Isän tulee aidosti tarkoittaa sitä, mitä hän sanoo, sillä lapsi kyllä aistii, jos se ei sitä ole.

”- - pitää niinku lapsellekin tuoda esille, että hän on haluttu ja hän on rakastettu. Ja se, miten mää tuon sen lapsille esille, että minä muistan sanua monta kertaa viikossa, että rakastan sinua ja oot rakas ja tota pussataan poskelle monta kertaa - - Että semmonen niinkö läheisyys on niinkö todella tärkeää. Ei pelekästään lapsille, vaan myös mulle itellekki. Ja se, että lapset hakkee sitä lohtua minusta, niin tietenki niinkun vahvistaa sitä minun vanhemmuuden tunnetta. - - Niin kyllä mää sitten pyrin siihen, että mää sen lapsen otan huomioon aina, aina niinkun hyvässä ja huonossa tilanteessa. Mutta se, että se ei tartte niinkun olla semmonen mitenkään poikkeuksellinen tilanne, että otan huomioon, vaan pyrin siihen arki, arkielämässä huomioimiseen - - Ja se on nimenomaan tuo välittäminen ja rakastaminen tosi iso asia, että, että tota pyrin, pyrin kyllä siihen, että niinkun sanotan, sanotan niitä omia tunteita ja pyrin siihen, että lapset myöskin sanottaa niitä omia tunteita, positiivisia tunteita.”

Vanhemmat antavat lapselle mallin parisuhteesta ja rakkauden osoittamisesta. Jos isällä ei ollut parisuhdetta tällä hetkellä, osa isistä pohti, että lapset jäävät paitsi tästä mallista. Isä saattoi kokea voimattomuutta siitä, että joutuu huolehtimaan rakkauden osoittamisen mallista yksin, ilman lasten toista vanhempaa. Uuden parisuhteen solmiminen saattoi olla isälle myös haasteellista siinä, että hänen tuli miettiä, milloin on oikea aika esitellä uusi puoliso lapsille. Lapset kiintyvät uusiin ihmisiin nopeasti, joten isät kokivat, etteivät halua tuottaa lapsilleen pettymystä, jos uusi parisuhde ei kestäkään. Parisuhteen isät kokivat kuitenkin voimavarana vanhemmuudessaan.

”- - kyllä siinä voimattomuuden tunne on välillä siinä, kun ei jot... tavallaan sitä lasten äitiä siinä, kenen kans sitä pystyis tavallaan paremmin näyttämään ehkä, lapsillekin sitä mallia. Mutta tuota, niinkö sanoin, että se pittää yrittää paikata siiten niinku ite. - - ihan liiaks mietti, tai en mä tiiä liiaksi, mutta mietti tosi paljon ite sitä, että kun ei halua tuottaa lapsille petymystä, että tulis ero sitten tyttöystävän kanssa.”

”No oma parisuhe on tietysti yks iso voimavara, voimavara tuohon, että kun saat itse rakkautta ja tuota, pystyt antamaan toiselle rakkautta, niin se tavallaan se koko ilmapiiri ruokkii sitä rakkautta.”

Rakkauden osoittaminen lähtee isien mukaan jo sieltä, kun lapsi on pieni. Rakkauden osoittaminen ei ole hetkessä tehty ja sen jatkuvuus tuo lapselle turvan siitä, että isän rakkaus kestää myös tulevaisuudessa. Pohja vuorovaikutukselle ja turvallisuudelle tehdään lapsen ollessa pieni ja se jatkuu myös läpi aikuisuuden. Isät kokivat, että yhteyttä ei voi rakentaa hetkessä.

”Jatkuvuus, luontevuus. Niitä mä näkisin, että on semmosia tärkeitä tohon liittyviä.”

5.5 Vanhempi vastuun kantajana

Isillä oli hieman poikkeavia kokemuksia siitä, miten ovat sopeutuneet yhden vanhemman perheeseen sekä siihen, että joutuvat yksin lasten kanssa ollessaan huolehtimaan lapsen kaikista perustarpeista. Osalla isistä oli ollut haasteita alusta asti, kun taas osa isistä ei kokenut hankaluuksia sen suhteen, että joutui hoitamaan kaiken saman työn, mikä ennen oli jakautunut kahden ihmisen kesken. Suurimman haasteen yhden vanhemman perheissä aiheutti aika ja sen puute. Kuitenkin lähes kaikki isät kokivat, että muiden ihmisten antaman tuen ja avun avulla, he ovat kyenneet kantamaan vastuunsa paremmin kuin mitä jos tukea ja turvaa ei olisi ollut. Vastuun kantamiseen liittyi isien kokemusten mukaan myös lasten kasvattaminen itsenäiseen elämään.

Yhden vanhemman perheen arkeen sopeutuminen aiheutti joillekin isille haasteita ainakin alussa se, että he olivat tottuneet perinteisiin sukupuolirooleihin, joita ydinperheissä on perinteisesti ollut. Ja koska he olivat tottuneet ja kasvaneet siihen, että nainen hoitaa perheessä tietyt asiat ja mies tietyt, oli heidän vaikea ottaa vastuulleen ne asiat yksin lasten kanssa jäädessään, jotka nainen oli ennen hoitanut. Isät siis joutuivat opettelemaan tiettyjä perusasioita, jotta voisivat hoitaa ja huolehtia lapsistaan parhaalla mahdollisella tavalla ja näin kantaa vastuun vanhemmuudestaan. Toi-

saalta, osa isien kokemuksista oli päinvastaista ja he kokivat, että lapsista ja heidän perustarpeistaan huolehtiminen tuli heistä luonnostaan. Isän oma osaaminen ja myös koulutustausta helpottaa arjen vastuun kantamista.

”Siellä on ne haasteet. Kaikista ehkä, emmää tiää isoimmat, mutta alakuun oli joo, se oli niinku ihan, niinku... Alakuun mainittiin siitä, että ite oon semmosen kasvatuksen saanu ja semmosessa perheessä eläny, missä kumminki roolit on ihan tavallaan aika selekiät ja musta se on ihan ookooki - - siinä, siinä joutu tekemään niinkö oikeesti aika paljon pinnistelyä, joutu niinku ottaan ittiä niskasta kiinni ja lähtä, lähtä opetteleen ihan oikeeta ruuanlaittoa kunnolla ja...”

”- - peilaan historiaa taaksepäin, että on aika ennen ja aika jälkeen niinku tämmösen yksi, yksivanhempaisuuden. Niin tuota riippumatta siitä aika, aikajanasta, niin, niin minä oon aina tehny niinkun ruuat meillä. - - niitten perustarpeitten täyttäminen tulee sitten hyvinkin luonnostaan. - - kun on semmonen rautanen rutiini niin ei, ei niinkun tartte miettiä, että mistä mää ammennan voimat siihen, että teen sitä sun tätä sun toista, vaan ne tullee käytännössä automaationa.”

Haasteita isien kokemuksen mukaan asioiden hoitamiseen aiheutti aika. Ajan puutteen vuoksi he eivät voineet hoitaa asioita aina sillä tavalla, kuin halusivat, vaan joutuivat jonkun verran tinkimään omista periaatteistaan. Ajan aiheuttamista haasteista on kuitenkin selviytytty isien kokemuksen mukaan ennakkoinnilla.

”- - aika on välillä vihollinen. - - joutuu siitä ajasta niinkun oikeesti taisteleen, pittää hirveesti priorisoida, miettiä mikä on oikiasti tärkeää, missä järjestyksessä teet mitäkin. - - se on semmonen haasteellinen, elikkä ajankäytön optimointi.”

Isät kokivat, että lapsen tarpeista vastuun kantaminen on haasteellista ja aika on yksi suurimmista hankaluuksia aiheuttavista tekijöistä. Kuitenkin läheisten apu oli isien mukaan korvaamatonta. He kokivat, että he auttavat vastuun ottamisessa ja opettavat heille taitoja, joita lasten kasvatukseen ja heistä huolehtimiseen tarvitaan.

”- - Turvaverkko nimitystä myös käytän itse ja se on elämässä yleensäkin tosi tärkeä, että sää koet ja tunnet, että sulla on sitä, on ne sitten ystäviä, sukulaisia, läheisiä, mitä niitä tietysti onkaan. Mut se, että sulla, on kumminkin ja pittää olla sitä turvaverkkoa.”

Yhden vanhemman perheiden isät kokivat, että on tärkeää opettaa lapsille erilaisia asioita, kuten vaikkapa ruuanlaittoa ja pyykinpesua, jotta lapset pärjäisivät myös sen jälkeen, kun muuttavat pois kotoa. Heidän vastuullaan on se, että lapset pärjäävät myös tulevaisuudessa. He kokivat, että lap-

set eivät aina pidä siitä, että heidän tulee tehdä tiettyjä asioita, jotka ovat heidän mielestään epämiellyttäviä, mutta isien mielestä lasten tuli tehdä myös näitä asioita. Isät kokivat, että tietävät kuitenkin, mikä lapselle on hyväksi, vaikka lapsi ei olisikaan samaan mieltä. Lapsen ymmärryksen lisääntyessä, lapsi saa myös enemmän päätösvaltaa.

” - - lapset koko ajan enempi ja enempi itekkin myös huolehtii, hyvin vastuuntuntoisia ovat kyllä siinä, että huolehtivat ittestään - - läsnäolo mukana kaikessa siinä touhussa ja tavaltaan sitten tukeminen, tukeminen ja kehittäminen sitten, lasten osaltakin.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvailla, miten yhden vanhemman perheiden isät kokevat oman vanhemmuutensa. Tavoitteena oli, että Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry, saisi tuloksista sellaista tietoa, jolla se voisi kehittää toimintaansa siten, että se pystyisi tukemaan isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla. Esittelemme tässä luvussa johtopäätökset, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme.

Opinnäytetyömme tulokset perustuvat viiden yhden vanhemman perheen isän haastatteluun. Haastateltavat löytyivät Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:n kautta. Keskeisimmiksi teemoiksi haastattelujen ja isien kokeman vanhemmuuden perusteella muodostuivat opittu vanhemmuus ja vanhemmuuden kehittyminen, vanhempi tunteiden esille tuojana, vanhempi pelisääntöjen rakentajana, vanhempi rakkauden osoittajana ja saajana sekä vanhempi vastuunkantajana. Vertaamme näitä tietoja teorian tietoon.

Opinnäytetyömme tuloksien keskeisimmäksi johtopäätökseksi nousi roolien ja niiden jatkuvuuden ja kehittymisen merkitys. Jokaisella haasteltavallamme isällä on olemassa vanhemmuuden keskeisimmät roolit, mitkä esiteltiin vanhemmuuden roolikartassa. Jokaisen isän vanhemmuuteen vaikutti tuloksista esiin nousseet teemat. Teemojen kesken isillä oli erilaisia painotuksia, mutta kaikki toivat kokemuksiensa kautta teemat ilmi omassa vanhemmuudessaan. Isien kokemuksiensa mukaan oma vanhemmuus on kehittynyt sitä mukaa, kun lapsi on kasvanut ja kehittynyt. Isät kokivat, että vanhemmuuden eri osa-alueiden hallitseminen olisi vaikeaa, mikäli eivät olisi olleet lapsen elämässä jo lapsen syntymästä lähtien.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2017a, viitattu 4.5.2018) tukee tutkimuksemme keskeistä johtopäätöstä. Vanhemmuuteen vaikuttaa monet eri tekijät, kuten vanhemman oma menneisyys, sekä tämän hetkinen elämäntilanne. Vanhemmuuteen kasvaessa ihminen oppii paremmin ymmärtämään oman lapsuutensa merkityksen itselleen. Kaimolan (2005, 15) mukaan vanhemmuuden yksi suurimmista haasteista on se, miten vanhempi pystyy eläytymään lapsen eri kehitysvaiheissa juuri tähän lapseen. Mikäli perheessä on useita lapsia, vanhemman tulee tiedostaa lapsien erilaisuus luonteelta, tarpeilta ja tavoilta. Isät kokivatkin, että heidän vanhemmuutensa täytyy olla erilaista jokaisen lapsen kohdalla, sillä luonne- ja sukupuolierot vaikuttavat siihen, millaista ohjausta ja tukea lapset arjessaan tarvitsevat.

Isät kokivat lastensa tulevan, tämänhetkisen tai menneen murrosiän haasteellisena aikana, joka vaatii uudelleen sopeutumista ja uutta asennoitumista lapseen ja lapsiin. Isiä mietitytti muun muassa se, miten rajat murrosikäisen kohdalla asetetaan, mistä rajoista joustetaan enemmän ja mistä rajoista pidetään edelleen yhtä tiukasti kiinni. Lisäksi isät pohtivat, miten keskusteluyhteys säilyy ja miten tunteita osoitetaan murrosikäisen kanssa. Kuitenkin isät uskoivat, että murrosiästäkin selviää sillä, että pohja rajoille, luottamukselle ja tunnesiteelle lapsen kanssa on luotu jo lapsen varhaislapsuudessa. Isien kokemuksia mukaan sillä, että he ovat olleet lastensa elämässä jo heidän ollessaan vauva, on vaikutusta siihen, miten heidän suhteensa lapsiin toimii heidän kasvaessa ja itsenäistyessä. Johtopäätöksenä sanottakoon, että isien kokemuksen mukaan toimiminen vanhempana parhaalla mahdollisella tavalla ei ole mahdollista, mikäli vanhempi alkaa vaikuttamaan lapsen elämässä tämän jo ollessa vanhempi. Perusta kaikelle luodaan lapsen vauvaiässä. Isät myös kokevat, että lapset eivät kunnioittaisi ja noudattaisi heidän asettamiaan pelisääntöjä, mikäli he eivät olisi olleet niitä asettamassa ja lastensa varhaisvuosista lähtien.

Ylitalo (2011, 64) on kirjoittanut, että vanhempi rajojen asettajana joutuu koetukselle lapsen varhaisessa nuoruudessa, sillä nuori haluaa irrottautua vanhemmistaan ja kokeilla omia rajojaan. Omien rajojen kokeileminen kuuluukin keskeisesti nuoruuden kehitystehtävin. Kaikkea ei kuitenkaan vanhemman tarvitse hyväksyä, eikä sallia. Vanhemman tehtävänä on asettua riittävän vahvaan rooliin, jota vastaan lapsi voi osoittaa negatiivisia tunteita. Nuoren itsenäistyessä vanhempien luomia pelisääntöjä tarvitaan, sillä ne suojaavat nuorta epäsuotuisilta valinnoilta ja auttavat omaksumaan vastuunottamista. Rajoista kiinnipitävä vanhempi osoittaa nuorelle välittävänsä tästä. Nuori kasvaa ja eheytyy silloin, kun ei saa haluamaansa, ja kun häntä rajoittava ihminen on hänelle turvallinen ja rakas. (Niemistö 2001, 49.)

Nuoren itsenäistyessä rakkauden osoittaminen on edelleen tärkeää, vaikka nuori itse kokeilee siipiään rakkauden osoittajana ja vastaanottajana. Rakkauden antajan roolissa korostuvat lohduttaminen ja myötäeläminen esimerkiksi nuoren seurustelusuhteiden kriiseissä. (Ylitalo 2011, 63, 66.) Murrosiässä oleva nuori kaipaakin vanhempansa tukea, joskaan ei liiallista paapomista. (Niemistö 2001, 46). Alaja (2007, 84) sanoo jopa, että lapselle on välttämätöntä saada vanhemmalta mallin toisen hyväksymisestä tämän virheistä huolimatta. Lisäksi mallit rakkauden osoittamisesta, empatiasta ja esimerkiksi lohduttamisesta ovat aivan yhtä tärkeitä. Nuorelle on tärkeää, että huoltaja on läsnä, muttei osallistu liikaa nuoren elämään. Liian innokas vanhempi koetaan helposti tunkeile-

vana ja hänen luotansa pyritään rimpuilemaan irti. Vanhempi yrittää kovasti suojella nuorta maailman vaaroilta, mutta saattaa liian tungettelevalla käytöksellä ajaa vain nuorta juuri pelkäämäänsä suuntaan. Vaarallinen tilanne on myös silloin, kun huoltaja on liian poissaoleva ja nuori kokee, ettei tämä välitä hänestä. Nuoren elämään liittyy kriisejä ja vanhemman on hyvä tunnistaa ne, tukea nuorta niiden yli pääsemisessä ja tarvittaessa hakea myös ulkopuolista apua omien voimavarojen loppuessa. (Niemistö 2001, 45.) Isien kokemuksia mukaan tukea ja apua perheen haasteellisiin tilanteisiin on kyllä saatavilla, mikäli sitä on valmis ottamaan vastaan.

Yhden vanhemman perheiden isät kokevat, että lapsilla tulisi olla pääpiirteissään samat rajat riippumatta siitä, missä ympäristössä he toimivat. Rajoista voidaan joustaa, mutta rajojen tulee pysyä isojen raamien puitteissa. Rajat sekä yhteiset pelisäännöt valmistavat tulevaisuuteen, sillä myös aikuisuudessa on olemassa pelisääntöjä, joita tulee noudattaa. Aikuisen itsensä tulee tiedostaa olevansa aikuinen, eikä hänen tule olla lapsensa paras kaveri. Vaikka mallin näyttäminen on isien mielestä suotavaa, tulee lapselle myös ilmaista, että aikuisella on erilaiset oikeudet, kuin lapsella. Tämä tulee myös perustella, samaan tapaan kuin pelisäännöt pitää perustella lapselle, jotta lapsi ymmärtäisi, minkä takia isä on luonut tietynlaiset pelisäännöt. Kasvatus edellyttääkin, että lapsen ja vanhemman välillä on epätasainen suhde. Jos suhde olisi tasavertainen, heidän välillään ei voisi olla kasvatussuhdetta. Lapset voivat kasvaa aikuisiksi, jos heitä on ensin kohdeltu lapsina, eivätkä lapset itsekään halua olla vanhempiensa kanssa tasa-arvoisia. Vanhemman tulisi aina sanoa se viimeinen sana, vaikka joskus hekin voivat tinkiä rajoista. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 123.) Alajan (2007, 40) mukaan perheessä pitää olla rajoja myös pienemmiltä tuntuissa asioissa. Ei riitä, että annetaan vain yksi suuri raami, jota lapsen tulee noudattaa. Vanhemmalla pitää myös itse käyttäytyä vastuullisesti, sillä hän ei ole uskottava tehdessään yhtä ja sanoessaan toista.

Isät kokivat, että vanhemmuuteen ja sen mukanaan tuomiin rooleihin on tarvinnut harjoitusta, toisilla enemmän kuin toisilla. Kaikilla isillä ei ole ollut yksin lasten kanssa jäädessään tietoa siitä, mitä kaikkea perheen arjen pyörittäminen vaatii. Tähän on vaikuttanut perheen aiempi vanhempien työnjako, sekä lapsuudenkodista opitut roolimallit. Toisilla tilanteessa on auttanut se, että on osin ollut pakko saada arjen toiminnot tehtyä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi, osalla apuna on ollut läheisten ja ammattilaisten muodostama turvaverkko. Tämä on tosin vaatinut valmiutta avun vastaanottamiseen. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 113-114) tukee tekemäämme johtopäätöstä. Hänen mukaansa vanhemmuuden juuret ovat omassa kokemushistoriassa, lapsuudessa, kulttuurisessa taustassa ja suvun perinteissä. Vanhempien omat kokemukset vaikuttavat myös tiedostamatto-

mina siihen, miten vanhempi toimii ja miten hän kasvattaa omia lapsiaan. Arjen toimintojen näkökulmasta tämä näkyy esimerkiksi siinä, minkälaiset arjen taidot, kuten ruuanlaitto ja pyykinpesu ovat siirtyneet vanhemmalle tämän lapsuudenkodista.

Isät kokivat, että sosiaalinen tuki oli heille tärkeää. Ihmisen saamalla sosiaalisella tuella on merkitys tämän psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen. Tuki voi olla monenlaista, kuten henkistä tukea tai käytännön apua. Etenkin stressiä aiheuttavissa tilanteissa muilta ihmisiltä saatu tuki on todettu olevan hyvin tärkeää. (Martelin, Hyyppä, Joutsenniemi & Nieminen 2009, viitattu 4.5.2018.) Isät kokivat merkityksellisenä, että vanhemmuuden pulmatilanteissa he pystyivät tukeutumaan läheisten ja ammattilaisten muodostamaan turvaverkkoon. Turvaverkolta on saanut apukeinoja ja ohjausta tarvittaessa vanhemmuuden kaikilla osa-alueilla. Apu on voinut olla konkreettista tai vain ystävien kanssa vietettyä aikaa, mutta kaikki on koettu merkityksellisenä. Isien kokemuksista saikin sen kuvan, että isien täytyy itse voida hyvin ollakseen paras mahdollinen vanhempi lapsilleen. Sosiaaliset suhteet ovat tärkeä isien hyvinvointia tukeva tekijä.

Erityisen tärkeää isien kokemuksien mukaan vanhemmuudessa on tunteiden sanoittaminen ja tunnistaminen. Tärkeinä keinoina tähän on mallin näyttäminen lapselle sekä turvallisen ilmapiirin luominen, joka mahdollistaa tunteista puhumisen sekä niiden näyttämisen. Ijäksen (2009, 51-52) mukaan tunteille on usein vaikea löytää sanoja. Tunteet ilmenevät aina ilmeinä, eleinä ja tekoina, mutta haasteellisempaa on sanoittaa tunteet. Se, että lapsen ottaa syliin ja halaa tätä, on yhtä tärkeää kuin se, että lapselle sanotaan tämän olevan rakas ja tärkeä. Ilman tekoja taas tunteiden sanoittaminen saattaa näyttää ja kuulostaa kömpelöltä. Lapsen tunteiden kuunteleminen ja tunnistaminen vaatii vanhemmalta aikaa. Vanhemman on myös voitava ottaa vastaan sekä positiiviset että negatiiviset tunteet, mutta myös sanoitettava niitä. Kodin turvallinen ilmapiiri antaa lapselle mahdollisuuden näyttää tunteensa. Tunteiden tunnistamista opetellaan vähitellen ja tunteiden sanoittamisen myötä lapsi alkaa oppimaan, että myös negatiivisia tunteita voi ilmaista sanallisesti. Lapsi tarvitsee arjen muutoksissa ja tunteiden opettelussa vanhemman turvaa ja lohtua, myös ollessaan nuori. Lapsen turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa arjen säännönmukaisuus ja rytmitys. Rutiinien puuttuminen tekee arjesta sekä lapsen että aikuisen näkökulmasta kaoottista ja turvaton. Lapsi tarvitsee rakastavan ja hellän vanhemman kiireetöntä läsnäoloa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 20-21, 120.)

Isien kokemuksista voidaan päätellä, että läsnäolo ja avoimuus lasten kanssa on osa vanhemmuutta. Yhden vanhemman perheessä tämä korostuu myös silloin, kun lapsi ei ole kotona, vaan

on esimerkiksi toisen vanhempansa luona. Tällöin lapseen pidetään yhteyttä esimerkiksi puhelimitse. Näin vanhempi osoittaa lapselle, että ajattelee tätä, vaikka lapsi ei olisikaan kotona. Läsnäolo ja välittäminen on tärkeää niin vanhemmalle, kuin lapselle. Arkisten huomionosoitusten tärkeys nousikin esille isien kokemuksista. Isät pitivät tärkeänä, että lapselle osoitetaan rakkautta ja että hänelle annetaan huomiota myös ihan arkisissa tilanteissa eli ei esimerkiksi vain silloin, kun lapsella on syntymäpäivä. Mannerheimin lastensuojeluliiton (2017c, viitattu 6.5.2018; 2017d, viitattu 6.5.2018) mukaan lapsi tarvitseekin läsnäolevaa aikuista, jonka puoleen voi tarvittaessa kääntyä. Lapselle on tärkeää, että vanhempi on kiinnostunut hänen asioistaan, esimerkiksi koulunkäynnistä. Aikuinen voi kyllä olla paikalla kotona, mutta on eri asia, onko hän siellä läsnä lapselle. Jos vanhempi miettii vain omia huoliaan, voi lapsi kokea, ettei hän tule kuulluksi. Riidan haastaminen voi lapsen mielestä olla ainoa tapa saada vanhemman huomiota. Lapsi ei tällöin myöskään viihdy kotonaan, vaan hakeutuu muualle tai mahdollisesti virtuaalimaailmaan.

Yhtenä johtopäätöksenä yhden vanhemman perheiden isien kokemuksista omasta vanhemmuudesta voidaan sanoa, että vanhemman vastuulla on myös lapsen itsenäistyminen. Isän tulee valmistaa lasta tulevaisuuteen muun muassa opettamalla kodinhoitoon, talouteen, muiden ihmisten kanssa toimimiseen ja muita aikuisuuteen liittyviä asioita. Alaja (2007, 37-38) kirjoittaa, että kasvatuksen päämääränä olisikin itsestään vastuuta ottava nuori aikuinen. Hän asettaa itse itselleen rajoja ja tietää, mikä on oikein ja mikä väärin. Hän myös käyttää tervettä järkeä toiminnassaan. Kuitenkaan nuori ei muutu vastuulliseksi yhdessä yössä ja vanhemman voi olla vaikeaa tietää, minkä verran nuoreen voi milloinkin luottaa. Vanhemman luona asuessaan nuori ottaa pikkuhiljaa vastuuta itsestään, asioistaan ja kodista huolehtimisesta. Nuoren kanssa on hyvä tehdä sopimuksia hänen vastuista ja oikeuksistaan, käskyttämällä ei välttämättä päästä toivottuun tulokseen. Jos luottamus petetään, sitä lähdetään rakentamaan uudelleen pienillä askelilla.

Isät olivat joutuneet vanhemmuudessaan uusien haasteiden eteen silloin, kun perhe oli muuttanut yhden vanhemman perheeksi. Uusia arjen taitoja oli jouduttu opettelemaan ja ajankäyttöä suunnittelemaan aiempaa tarkemmin. Uuden parisuhteen muodostamista oli myös jouduttu pohtimaan, sillä oli mietittävä tarkkaan, kenet lapsille haluaa esitellä ja kenet haluaa ottaa osaksi perheen arkea. Isät eivät kuitenkaan kokemuksissaan korostaneet isyyttään yhden vanhemman perheessä, sillä kertoivat luottavansa omaan toimintaansa. Yksin lapsen kanssa oleva vanhempi kohtaa paljon sekä positiivisia puolia vanhemmuuteen, että myös vanhemmuutta kuormittavia asioita. Kuormittavia tekijöiden määrä riippuu siitä, kuinka yksin vanhempi lasten kanssa on, osallistuuko esimerkiksi

lasten toinen vanhempi lasten hoitoon millä tavoin. Yhden vanhemman perheen selviäminen arjesta riippuu pitkälti siitä, miten paljon perheellä on olemassa olevia voimavaroja sekä mikä on perheen yleinen tilanne ja toimintaympäristö vanhemman jäädessä lasten kanssa yksin. Vanhempi joutuu huolehtimaan arjen tehtävistä yksin, ennen arjen toimet voitiin jakaa kahden aikuisen kesken. (Broberg & Tähtinen 2009, 157.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi jo kesällä 2017. Mietimme molempia kiinnostavaa aihetta, joka olisi ajankohtainen ja vähemmän tutkittu. Päädyimme valitsemaan aiheeksemme yksin lasten kanssa olevat isät ja heidän kokemuksensa yhden vanhemman perheen vanhemmuudesta. Yhden vanhemman perheitä oli kyllä tutkittu jo aiemmin, mutta enemmissä määrin äitien vanhemmuuden kautta.

Opinnäytetyön tietoperustaa ryhdyimme kirjoittamaan kesällä 2017 ja huomasimmekin pian, että isien vanhemmuutta oli tutkittu vähän vuosien saatossa. Tietoa yhden vanhemman perheistä löytyi paljon, mutta lähes kaikissa oli keskitytty äitien vanhemmuuteen ja isät saatettiin pienesti mainita aineiston lopuksi. Alkuperäinen aiheemme opinnäytetyölle oli isien osallisuus ja voimavarat. Tehdessämme opinnäytetyötä huomasimme, että aihe on liian laaja, joten jouduimme rajaamaan aihetta useaan otteeseen. Myös opettajilta saadun ohjauksen perusteella alkuperäinen aiheemme oli liian laaja opinnäytetyöksi. Lopulta päädyimme nykyiseen aiheeseemme ja tietoperustaksi valikoitui vanhemmuuden roolikartta ja sen jaottelu vanhemmuudesta. Ehdimme kuitenkin kirjoittaa tietoperustaa laajemminkin, ja suuri osa kirjoittamastamme tietoperustasta ei päätenyt valmiiseen työhön. Yhteistyökumppaniksemme löysimme Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:n. Myös yhteistyökumppani ehti vaihtua prosessin aikana, kun alkuperäisen aiheen yhteistyökumppani ei käynytkään uuteen opinnäytetyön rajaukseen. Opinnäytetyön suunnitelman ollessa valmis, teimme yhteistyösopimukset ja OSYVP ry lähetti meidän saatekirjeen omille jäsenilleen. Haastattelut löytyivät sitä kautta.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli kuvailla yhden vanhemman perheiden isien kokemaa vanhemmuutta. Kuvaileva tutkimus oli mielestämme paras vaihtoehto aiheeseen nähden, sillä kuka osaisi kuvailla yhden vanhemman perheiden isien kokemuksia paremmin, kuin isät itse. Tutkimustulokset antoivatkin paljon tietoa isien kokemasta vanhemmuudesta sekä viitteitä siitä, miten OSYVP ry voi tukea isiä heidän vanhemmuudessaan.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen toteutimme temahaastatteluilla, ja haastattelimme viittä eri isää. Haastattelut saatiin sovittua haastateltavien kanssa hyvin nopealla aikataululla ja isät saivat itse päättää, missä haastattelut pidetään. Teemahaastattelu oli mielestämme hyvä valinta sen takia, sillä siinä haastattelukysymykset eivät ole niin tarkkaan rajattuja, joka jättää

paljon enemmän tilaa isien omille kokemuksille, kuin mitä strukturoitu haastattelu. Isille jäi myös tilaa kertoa juuri niistä asioista, jotka kokivat itselleen tärkeimpinä. Haastatteluista saatu aineisto olikin monipuolista, ja isät kertoivat hyvin avoimesti vanhemmuuteensa liittyvistä hyvistä sekä huonoista kokemuksista.

Hyödynsimme teemoittelua tulosten analysointivaiheessa. Alun perin tarkoituksenamme oli tehdä aineistolähtöinen sisällönanalyysi, mutta ajanpuutteen ja sen haasteellisuuden vuoksi ohjaavat opettajat suosittelivat meille teemoittelua. Analysoimme tulokset lopulta siis teemoittelun avulla. Aineiston analysointivaiheessa oli hyötyä siitä, että olimme itse perehtyneet opinnäytetyömme aiheeseen hyvin kattavasti ennen varsinaisen tutkimuksen suorittamista aiheen rajauksen yhteydessä. Meillä oli jo pohjatietoa vanhemmuuden rooleista, voimavaroista ja haasteista, sekä isyydestä. Haastatteluista nousi esille tietyt toistuvat aihekokonaisuudet, joita haastateltavat pitivät itselleen tärkeinä kokemuksina vanhemmuudestaan yhden vanhemman perheessä. Aihekokonaisuudet olivat pääosin selkeitä, mutta joidenkin kokonaisuuksien hahmottamisessa oli hankaluuksia. Tuloksiin useaan kertaan perehtymälle löysimme kuitenkin aihekokonaisuudet. Teemoittelu oli lopulta hyvin luonteva ja mielestämme parempi vaihtoehto analyysiin, kuin aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Tutkimuksemme tavoitteena oli kerätä sellaista tietoa Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:lle, josta olisi hyötyä sen toiminnan kehittämisessä siten, että se pystyisi tukemaan isiä heidän vanhemmuudessaan parhaalla mahdollisella tavalla. Oppimistavoitteenamme oli oppia luomaan luotettava ja turvallinen ympäristö asiakkaille haastattelutilanteessa. Tutkimuksemme tuloksissa ilmenee se, että isien vanhemmuus on osin opittua vanhemmuutta ja se, että isien vanhemmuus kehittyy muun muassa lapsen kasvun ja kehityksen myötä. Isien kokemassa vanhemmuudessa on tärkeää tunteiden esille tuominen, pelisääntöjen rakentaminen, rakkauden osoittaminen ja saaminen sekä vastuun kantaminen.

Keskeisimmät johtopäätökset tutkimuksemme tulosten perusteella on roolien ja niiden jatkuvuuden ja kehittymisen merkitys. Jokaisella haasteltavallamme isällä on olemassa vanhemmuuden keskeisimmät roolit, mitkä esiteltiin vanhemmuuden roolikartassa. Jokaisen isän vanhemmuuteen vaikutti tuloksista esiin nousseet teemat. Teemojen kesken isillä oli erilaisia painotuksia, mutta kaikki toivat kokemuksiansa kautta teemat ilmi omassa vanhemmuudessaan. Vanhemmuuteen ja sen mukanaan tuomiin rooleihin on tarvinnut harjoitusta, toiset enemmän kuin toiset. Kaikilla isillä ei ole ollut yksin lasten kanssa jäädessään tietoa siitä, mitä kaikkea perheen arjen pyörittäminen vaatii. Lasten

murrosikä on haasteellista aikaa, jossa isät tarvitsevat uutta suhtautumista lapseensa. Kuitenkin isien läsnäolo lapsen elämässä vauvaiästä lähtien on merkityksellistä ja mahdollistaa vanhempana toimimisen parhaalla mahdollisella tavalla, myös murrosiässä. Isien kokemuksien mukaan tukea ja apua perheen haasteellisiin tilanteisiin on kyllä saatavilla, mikäli sitä on valmis ottamaan vastaan. Sosiaalisen tuen merkitys olikin isien kokemusten mukaan keskeisessä asemassa heidän vanhemmuuden tueksi. Tunteiden sanoittamisessa ja tunnistamisessa tärkeää on mallin näyttäminen ja turvallisen ilmapiirin luominen. Läsnäolo ja avoimuus on osa vanhemmuutta. Vanhemmuudessaan uusien haasteiden eteen isät ovat joutuneet etenkin silloin, kun perhe oli muuttunut yhden vanhemman perheeksi. Uusia arjen taitoja oli jouduttu opettelemaan ja ajankäyttöä suunnittelemaan aiempaa tarkemmin.

Koska isien kokemuksista kävi ilmi se, että tuen saatavuus niin lähipiiriltä kuin ammattilaisilta auttaa isien vanhemmuudessa, voi Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry hyödyntää tuloksiamme muun muassa siten, että tarjoaa palveluitaan nykyistä enemmän yhden vanhemman perheiden isille. Näkyvyyden lisääminen sekä aktiivinen tuen tarjoaminen isille voisi olla hyödyllistä. Kaikki yhden vanhemman perheiden isät eivät ole tietoisia järjestötoiminnasta sekä sen tarjoamasta tuesta ja palveluista. Esimerkiksi yhdistyksen olohuonetoimintaa voi järjestää tutkimuksemme tuloksissa nousseiden teemojen ympärille. Sillä voidaan mahdollisesti vahvistaa isien vanhemmuudentunnetta.

Koska isät saivat itse päättää haastattelupaikan, voimme päätellä, että ympäristö haastateltaville oli luotettava ja turvallinen. Suurin osa haastatteluista tehtiinkin isien kotona ja osa isien työpaikoilla. Haastattelu ympäristöt olivat siis isille tuttuja, ja sellaisia, joissa he ovat oppineet toimimaan luontevasti. Haastattelujen aluksi osa isistä vaikutti hermostuneelta, eivätkä he välttämättä aina ymmärtäneet teemahaastattelussa ollutta termistöä. Haastattelujen edetessä isät kuitenkin rentoutuivat ja tekivät tarkentavia kysymyksiä, mikäli esimerkiksi jokin teemahaastattelun tema oli heille epäselvä. Mielestämme isät kertoivat kokemuksistaan hyvinkin avoimesti, sillä he toivat esille vanhemmuuteen liittyvät niin negatiiviset kuin positiiviset tunteet. Emme kokeneet, että isät olisivat pyrkineet kaunistelemaan asioita. Enneminkin he halusivat kertoa asiat juuri siten, kuten itse kokivat ne, ja ehkä juuri sen takia, että isät kertoivat pitävänsä tutkimustamme tärkeänä ja ajankohtaisena. Yksi syy haastatteluihin osallistumiseen suurimmalla osalla isistä olikin se, että he halusivat saada äänensä kuuluviin. Osa haastateltavista toi ilmi sen, että pitävät huoltajuutta koskevia päätöksiä epäoikeudenmukaisina sen takia, että äitiä suositaan lapsen huoltajana, vaikka näin ei pitäisi olla. Isät ovat siis jo lähtökohtaisesti huonomassa asemassa äitiin huoltajuuskiistoissa.

Mielestämme saavutimme opinnäytetyömme oppimistavoitteen sen suhteen, että halusimme oppia luomaan luotettavan ja turvallisen ympäristön asiakkaille. Avainasemassa tällaisen ilmapiirin luomisessa on asiakkaan toiveiden huomioiminen. Opinnäytetyötä tehdessä arvioimme myös yhteistyökumppanin kanssa tehtävää yhteistyötä. Tarkoituksenamme oli kysyä palautetta vuorovaikutustaidoistamme, mutta tätä emme opinnäytetyöprosessin aikana muistaneet tehdä. Olimme kuitenkin yhteydessä yhteistyökumppaniin prosessin aikana, ja ilmoitimme sille aika ajoin tilanteen sen suhteen, montako haastattelua olemme tehneet ja miten olemme saaneet haastatteluja sovittua. Emme kokeneet, että meillä olisi ollut hankaluuksia yhteistyökumppanin kanssa. Päinvastoin, yhteistyökumppanimme otti meidät ja meidän opinnäytetyön ilomielin vastaan ja oli aina valmis auttamaan ja vastaamaan, mikäli meillä ilmeni kysymyksiä.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää mielestämme pitkäaikainen perehtyminen opinnäytetyömme aiheeseen tai siihen liittyviin aiheisiin ja ennen kaikkea monipuolinen tietoperusta, josta suuri osa ei ole päätyntä opinnäytetyömme viimeiseen versioon. Käytimme suhteellisen uusia, kotimaisia lähteitä. Kansainvälisin lähteitä ei työssämme ole. Haasteellista oli löytää vanhemmuuden roolikarttaan liittyvää monipuolista lähdemateriaalia, mutta lopulta onnistuimme rikastamaan tietoperustaa. Työmme luotettavuutta lisää tuloksissa käyttämämme suorat lainaukset sekä se, että olemme olleet haastattelutilanteissa yhdessä, analysoineet aineiston yhdessä sekä laatineet johtopäätökset yhdessä. Koska osalla haastateltavista oli monipuolisempaa kuvailua ja osalla lyhytsanaisempaa, oli haastavaa valita suorat lainaukset siten, että yksittäistä haastateltavaa ei voisi tunnistaa. Monipuolisempi ja monisanaisempi lainaus olisi ollut lähes joka lainauksessa enemmän meidän mieleemme, mutta jos olisimme aina käyttäneet juuri tällaisia lainauksia, olisimme vaarantaneet haastateltavien anonyymiuden. Koska haastateltavien lukumäärä on pieni ja haastateltavat ovat löytyneet pieneltä alueelta, ei tutkimuksen tuloksia voi yleistää suureen joukkoon. Se kuitenkin antaa viitteitä siitä, miten yhden vanhemman perheen isät kokevat oman vanhemmuutensa.

Tutkimuksen eettisen kestävyuden varmistimme sillä, että pidimme huolen haastateltavien anonyymiteetistä. Missään tutkimuksen vaiheessa ei ilmene haastateltavien nimiä, ikää tai esimerkiksi sitä, kuinka monta lasta kullakin haastateltavalla oli. Näin on pyritty vähentämään riskiä siitä, että haastateltavien anonyymiteetti paljastuisi. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Nauhoitimme ja litteroimme haastattelut, jotta aineiston analysointi olisi luotettavampaa. Otimme huomioon sen, että haastateltavat voivat kaunistella asioita tehdäkseen kertomistaan asioista niin sano-

tusti sosiaalisesti hyväksyttävämpiä. Mielestämme haastateltavat eivät kuitenkaan pyrkineet tällaiseen ja tästä syystä olemme sitä mieltä, että saamamme aineisto on laadukasta ja monipuolista. Aineistosta tuli selkeästi esille isien omaa kokemusta vanhempana olemisesta yhden vanhemman perheessä. Opinnäytetyöprosessin aloittaessamme olimme varanneet tutkimuksen tekemiseen runsaasti aikaa, jolla myös pyrimme varmistamaan tutkimuksemme eettisyyden. Prosessin eri vaiheisiin meni kuitenkin enemmän aikaa, kun olimme arvioineet ja raportin tekemiseen ei lopulta ollut niin paljon aikaa, kuin olimme suunnitelleet. Vaikka jouduimmekin pitämään kiirettä raportin tekemisen kanssa, emme kokeneet sen vaikuttaneen tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen.

Opimme opinnäytetyön aikana tekemään teemahaastatteluja, sekä litteroimaan ja analysoimaan niitä. Opimme myös paljon uutta tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyen. Opinnäytetyön tekeminen on ollut pääosin mielenkiintoista, joskin välillä tunteet tutkimusta kohtaan ovat vaihdelleet suurestikin. Onneksi yhteistyömme ja työnjakomme on onnistunut loistavasti. Yhdessä keskusteleminen on syventänyt oppimaamme, etenkin, kun aihe on kiinnostanut meitä molempia. Yllättävänä haasteena meillä opinnäytetyöprosessissa oli aikataulu, kuten aikaisemminkin on käynyt ilmi. Osasyynä siihen, että aikataulusta kiinnipitäminen oli haasteellista, oli se, että ensimmäisten opinnäytetyö työpajojen alkaessa lähdimme vaihtoon ulkomaille suorittamaan harjoittelua. Näin ollen emme myöskään päässeet käymään kirjastoon lainaamaan kirjoja tietoperustaamme varten. Ohjauksen saaminen sähköpostin välityksellä ei mielestämme ollut onnistunutta, ja ymmärsimme joitakin saamiamme ohjeita väärin.

Aiheina vanhemmuus, isyys ja yhden vanhemman perhe ovat laajoja, joten jouduimme miettimään useaan otteeseen tarkennuksia tietoperustaan ja siihen, mistä näkökulmasta asioita tarkastelemme. Aluksi olimme ajatelleet käsittelevämme asioita paljon laajemmin, mihin loppujen lopuksi päädyimme. Oli hyvä tehdä selkeä rajaus siihen, mitä käsitteitä opinnäytetyöhömmä otimme. Oli kuitenkin hyötyä siitä, että olimme käsitelleet asiaa tietoperustassa laajemmin ja hieman joka näkökulmasta, sillä meillä itsellämme oli vahva tietoperusta käsiteltävästä asiasta haastatteluja tehdessä ja analysoidessa.

Opinnäytetyöprosessi on saanut meidät ymmärtämään isä ja heidän vanhemmuuttaan paremmin. Isät haluavat olla mukana lastensa elämässä ja haluavat myös vaikuttaa omiin oikeuksiinsa vanhempana. Vanhemmuus ei ole yksiselitteinen juttu, eikä kaikilla ole samanlaista kokemusta siitä, missä on itse hyvä ja missä kokee haasteita. Isää yleensä pidetään helpommin etävanhempana,

kuin äitiä. Lasten jäämistä erotilanteessa isälle pidetään outona, sillä edelleen huoltajuus mielle-
tään helpommin äidin tehtäväksi. Kokemustiedot antoivat myös meille tulevina sosionomeina tietoa
siitä, miten voimme kohdata yhden vanhemman perheiden isiä, etenkin niissä tilanteissa, joissa he
haluavat tukea vanhemmuuteensa. Tärkeää olisi kartoittaa isien tukiverkko ja voimavarat. Jatko-
tutkimuksena voisi hyödyntää isyyden näkökulmaa vanhemmuuden näkökulman sijasta yhden
vanhemman perheessä.

Opinnäytetyömme tuloksia voivat hyödyntää kaikki yhden vanhemman perheiden isien kanssa toi-
mivat, kuitenkin tiedostaen sen, että tulokset on saatu pieneltä osallistujajoukolta eikä niitä voi yleis-
tää kaikkiin isiin. Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry voi tehostaa isien tukemista tutki-
mustemme tulosten avulla. Lisäksi opinnäytetyömme tulokset antavat tietoa sellaisesta asiasta,
jota ei ole aikaisemmin tutkittu paljoa, joten sitä voivat hyödyntää kaikki, jotka ovat kiinnostuneita
isien kokemasta vanhemmuudesta yhden vanhemman perheessä.

Haluamme kiittää opinnäytetyömme yhteistyökumppania sekä kaikkia haastatteluihin osallistuneita
isiä.

LÄHTEET

- Alaja, K. 2007. Kasvun keskellä. Elämää murrosikäisen vanhempana. Helsinki: Kirjapaja.
- Broberg, M. & Tähtinen, J. 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheessä. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja & M. Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto. 154-169.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2014. Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus.
- Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Helminen, M-L. 2002. Menetelmiä vanhemmuuden tueksi. Teoksessa J. Johansson (toim.) Haasteena vanhemmuus. Helsinki: Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry, 55-72.
- Hermanson, E. 2006. Nuori – lapsi aikuisen vaatteissa? Teoksessa E. Hermansson & R. Martson (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja Oy, 15-35.
- Huttunen, J. 2017. Opetussuunnitelmat 2015-2016. Osaamisprofiili. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, päivätoteutus. Yhteisen osaamisalueet. Viitattu 26.1.2018, <https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto/opetussuunnitelmat?koulutus=sos2015&lk=s2015&alasivu=osaamiskuvaus>.
- Ijäs, K. 2009. Arvot asuvat kotona. Ajatuksia perhearvoista. Helsinki: Kirjapaja.
- Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 21-28.
- Juvakka, T. & Kylmä, J. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018. Teemoittelu. Viitattu 4.5.2018, <http://www.kamk.fi/opari/Opinaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta/teemoittelu>.
- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 11-19.
- Koivusalo, T. & Ylönen, S-M. 2016. Isä yksinhuoltajana. Isien kokemuksia yksinhuoltajuudesta. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö. Viitattu 28.9.2017, http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118207/Koivusalo_Ylonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Åhlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 50-58.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017a. Vanhemmuus ja kasvatus. Viitattu 8.1.2018, <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/>.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017b. Vanhemmuuden kaari. Viitattu 8.1.2018, <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/>.
- Martelin, T., Hyyppä, M-T., Joutsenniemi, K. & Nieminen, T. 2009. Hyvä kumppani ja kivat kaverit tuovat terveyttä arkeen. Duodecim terveyskirjasto. Viitattu 4.5.2018, http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00107.
- Marttunen, M. 2005. Riittävän hyvä vanhemmuus. Kansanterveys. Kansanterveyslaitoksen tiedotuslehti 9/2005. Viitattu 26.1.2018, <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102059/9kansanterveys2005.pdf?sequence=1>.
- Niemistö, R. 2001. Vanhemmuuden roolit ja varhainen nuoruusikä (11-15 vuotta). Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 39-50.
- Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry 2017. YVPL. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto. Viitattu 21.11.2017, <http://www.osyvp.fi/yvpl/>.
- Peltonen, A. 2000. Hyväksyvä rakkaus. Teoksessa A. Peltonen & T. Kullberg-Piilola. Tunnemuksu. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Helsinki: Kirjapaja, 13-18.
- Rautiainen, M. Schulmannin haastattelun pohjalta. 2001a. Vanhemmuuden roolit ja varhainen vuorovaikutus (0-2 vuotta). Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 17-23.
- Rautiainen, M. Mäkelän haastattelun pohjalta. 2001b. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (2-6 vuotta). Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 24-31.

Tervamäki, P. 2001. Vanhemmuuden roolit ja nuorten itsenäistymisen vaihe (15-18 vuotta). Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 51-57.

Yhden Vanhemman Perheet ry 2017. OSYVP ry. Viitattu 21.11.2017, <http://www.osyvp.fi/>.

Ylitalo, P. 2011. Vanhemmuuden roolikartta. Teoksessa P. Ylitalo (toim.) Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Suomen kuntaliitto, 9-26.

Ylitalo, P. 2001. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (6-11 vuotta). Teoksessa M. Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 32-38.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 27.9.2017, <http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/index.html>.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Porvoo: WSOY.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 14.2.2018, <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/vanhemmuuden-roolikartta>.

Tilastokeskus 2017. Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa. Viitattu 28.10.2017, http://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_tie_001_fi.html.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 8.1.2018, <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>.

Väestöliitto 2017. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Viitattu 21.11.2017, <https://www.perhe-aikaa.fi/info/yhteistyokumppanit/yhden-vanhemman-perheiden-liitto-ry/>.

Arvoisa vastaanottaja,

Yhden vanhemman perheitä on tutkittu aikojen saatossa paljon, mutta lähinnä äiti-lapsi- perheiden näkökulmasta katsottuna. Haluammekin antaa yksin vanhempana oleville isille mahdollisuuden tuoda äänensä kuuluiin ja teemme opinnäytetyötä aiheesta ” Isien vanhemmuus - Vanhemmuus isien kokemana yhden vanhemman perheessä roolikartan avulla tarkasteltuna”. Haluamme selvittää, miten yhden vanhemman perheessä olevat isät kokevat oman vanhemmuutensa. Toteutamme opinnäytetyön yhteistyössä Oulun Seudun Yhden Vanhemman Perheet ry:n kanssa, joka on toimittanut tämän saatekirjeen Teille.

Etsimme tutkimukseemme yhden vanhemman perheiden isiä. Tutkimukseen osallistuvalla isällä voi olla uusi kumppani, joiden kanssa isä ja lapsi/lapset asuvat. Lapsen/lapsien iällä ei ole merkitystä, eikä myöskään sillä, kuinka kauan perhe on ollut yhden vanhemman perhe.

Opinnäytetyömme aineiston keräämme teemahaastatteluilla. Haastattelut nauhoitetaan luotettavien tulosten varmistamiseksi. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää tarvittaessa. Haastattelutilanne on vapaamuotoinen ja haastateltavat saavat kertoa täysin omin sanoin omia kokemuksiaan. Haastatteluilla keräämämme aineisto analysoidaan sisällönanalyysillä ja siitä tuotetaan raportti, jonka tarkoituksena on kuvailla vanhemmuuden kokemista yhden vanhemman perheessä isien näkökulmasta.

Haastattelujen nauhoitukset tullaan tuhoamaan opinnäytetyön valmistuttua. Tutkimukseen osallistujien henkilöllisyys ei tule esille opinnäytetyön missään vaiheessa. Opinnäytetyö julkaistaan siten, että haastateltavien henkilöllisyydet on mahdotonta tunnistaa. Mikäli Sinulla herää kysymyksiä koskien opinnäytetyötämme, vastaamme niihin mielellämme.

Haastattelut toteutetaan maaliskuu- huhtikuun 2018 aikana. Mikäli haluat ottaa osaa haastatteluun, vastaa saatekirjeen lähettäjän viestiin ja anna yhteystietosi 25.3.2018 mennessä. Me olemme sen jälkeen yhteydessä Sinuun haastatteluajan ja -paikan sopimista varten. Arvostaisimme kokemuksiasi suuresti.

Kiitämme osallistumisestasi ja kokemuksesi jakamisesta. Opinnäytetyömme valmistuu loppukeväästä 2018 ja sen valmistuttua opinnäytetyö on mahdollista käydä lukemassa osoitteesta www.theseus.fi.

Ystävällisin terveisin, Satu Utriainen & Suvi Vääräniemi
(opiskelijan sähköpostiosoite), (opiskelijan sähköpostiosoite)

Vanhempi arjen taitojen opettajana

- Miten koet arjen taitojen opettamisen lapsellesi/lapsillesi?
- Millä tavalla arjen taitojen opettaminen on muuttunut lapsesi/lapsiesi kasvun ja kehityksen myötä?
- Mitä voimavaroja koet sinulla olevan arjen taitojen opettamisessa?
- Mitä haasteita koet sinulla olevan arjen taitojen opettamisessa?

Vanhempi vuorovaikutustaitojen opettajana

- Miten koet vuorovaikutustaitojen opettamisen lapsellesi/lapsillesi?
- Millä tavalla vuorovaikutustaitojen opettaminen on muuttunut lapsesi/lapsiesi kasvun ja kehityksen myötä?
- Mitä voimavaroja koet sinulla olevan vuorovaikutustaitojen opettamisessa?
- Mitä haasteita koet sinulla olevan vuorovaikutustaitojen opettamisessa?

Vanhempi rajojen asettajana ja niiden valvojana

- Miten koet rajojen asettaminen ja niiden valvomisen?
- Millä tavalla rajojen asettaminen ja niiden valvonta on muuttunut lapsesi/lapsiesi kasvun ja kehityksen myötä?
- Mitä voimavaroja koet sinulla olevan rajojen asettamisessa?
- Mitä haasteita koet sinulla olevan rajojen asettamisessa?

Vanhempi rakkauden ja hellyyden antajana

- Miten koet rakkauden ja hellyyden osoittamisen lapsellesi/lapsillesi?
- Millä tavalla rakkauden ja hellyyden osoittaminen on muuttunut lapsesi/lapsiesi kasvun ja kehityksen myötä?
- Mitä voimavaroja koet sinulla olevan rakkauden ja hellyyden osoittamisessa?
- Mitä haasteita koet sinulla olevan rakkauden ja hellyyden osoittamisessa?

Vanhempi perustarpeista huolehtijana

- Miten koet lapsen/lapsien perustarpeista huolehtimisen?

- Millä tavalla perustarpeista huolehtiminen on muuttunut lapsesi/lapsiesi kasvun ja kehityksen myötä?
- Mitä voimavaroja koet sinulla olevan huolehtiessasi lapsesi/lapsiesi perustarpeista?
- Mitä haasteita koet sinulla olevan huolehtiessasi lapsesi/lapsiesi perustarpeista?

VANHEMPI PELISÄÄNTÖJEN LUOJANA

- rajoista kiinni pitäminen
- perustelut rajoille
- vanhemman jäämäkkyys
- rangaistukset ja niistä kiinni pitäminen
→ tulevaisuudessa hyötyä!
- lasten oma luonne ja sukupuolierot
- löysää jonkun verran
- aikuinen on aina aikuinen!
- rajat ovat rakkautta
- arjen toimivuus kiinni pelisäännöistä, kunnioitus
- vaikutus lapsen tulevaisuuteen